

BERTSOLARITZA

zeruko
ARGIA

BANAKOLA: OKENDO, 22 - DONOSTIA - TEL. 426666 - PREZIOA: 8 PEZETA

Euskal bizitzaren lekuko

Pillareko Ama Birjinaren egunez, urteroko billera izan dute bertsolariak Markinako karmeldarren etxean. Amabigarrenez elkartzen ziren aurten. Loiolako Erri Irratiari esker zabaldu izan da billera onen oiartzuna Euskalerrian zear. Ala ere arrakasta eta arrera ohea bear lukeen jaia dirudi. Amabi urteko bizitza duen jai batez gogoe-ta batzuk egin bearrean gaude. Bear bada, ez naiz ni ortarako egokiena, baiña norbaitek egin bear du, eta emen nauzue!

Euskal-senaz, bear bada, inor baiña obeto ornidutako gizonak ditugu bertsolariak. Aien jarduna, gure barruko gogoeta eta sentipen adierazpiderik jatorrenetarikoa gertatzen da, bertsolari eta entzuleen artean elkarraganatzerik aberatsena sortuaz. Beraz, onelako egun batean, oraindik bizirik gaudelako ustetan, lasai artzen dugu arnasa. Euskalerriko talde aukeratu baten irudia ematen du orrelako billera batek. Etsairik gabeko talde bat. Euskalerrri beraren irudia ikuspegi txiki batetatik artuta. Ala ere badakigu, eta ongi jakin ere, Euskalerrri osoa izatez ez dela orrelakoa. Ez dela etsairik gabea, elkartua, jatorra, bertsozalea... ezta euskalduna ere. Baiña gaurko gogoeta illunak alde batera utzirik, lotu nakion bertsolari eguneko giro pozgarri oni.

Bertsolari billera baiña, bertsolari eguna deituko nioke obeki. Urteroko usadioz, "instituzio" bezala jarria dago. Emen izaten direnak, oso pozik irteten dira elkarri "datorren urtera arte" esanaz.

Errialde askotako euskaldunak etortzen dira Markinara. Emen izan genituen aurreko urte batzutan Ipar aldeko bertsolariak ere: Xalbador, Mattin, Ezponda eta Xanpun. Baiña geien-geienak Gipuzkoa eta Bizkaikoak izaten dira. Guztiz 70tik 80ra bertsolari, bertsozale eta abar. Beraz, euskalki ezberdiñetako jendea. Baiña bakoitzak bere erriko kutsuz itzegin arren, ez dute eragozpenik izaten elkar ongi ulertzeko. Gutxiago oraindik bertsoan ari direnean. Bakoitzak berezko bertso-iturriari dariona bat-batean abestu arren, ez dago oztoporik izkuntza aldetik. Euskeraren funtsezko batasuna ageri da or. Bizkaia, Gipuzkoa, Nafarroa eta Laburdik batere zailtasun gabe gurutzatu izan dituzte euren bertsoak urriaren 12an egin diren billeretan. Au dela eta egun au, euskal-bizitzaren, elkartasun eta izkuntz-batasunaren lekuko gertatzen da.

Eguneko egitaraua, urtero izaten da berdiña: 11tan, ildako bertsolarien aldeko meza; bertsoz osatutako meza. Onen ondoren kopau batzuk artu ta itzaldia. Gero bazkaria, bazkalondoko bertsoak eta agurra.

Izlari ospetsuak igaro dira Markinatik: Juan Mari Lekuona bi aldiz, Nemesio Etzaniz, Hernandorena, Akesolo, Irigoyen, Xabier Amuriza, Mikel Zarate eta abar.

JAI ONEN ARIA

Bertsolari egun au, Migel Mari Juaristi karmeldarren asmoz eta eragiñez sortu zen. Leenengo urtean talde oso txikia etorri omen zen. Gerora indarra artuaz joan da. Aserako urteetan karmeldarren babespean eta egun onen asmatzaille izan zen A. Juaristiren gidaritzapean ospatzen zen. Orain, eta aspalditik onuntz, bertsolariak eurar dira gidari, eratzaile eta de-

na. Karmeldarrek, tokia utzi, bazkaria eman eta zerbaitetan lagundu; beste zeregiñik ez dute izaten.

ASERAKO ELBURUAK

Jai au sortu zenean, eratzaile izan zirenen gogoan, gutxi gora beera, elburu auk zeudela dirudi:

1) Bertsolariak elkartu eta arremantetan jarri.

2) Erriari itzegiteko duten doai berezi orretaz jabetzen elkar-giro ortan lagundu.

3) An or emen bide ezberdiñetan sakabanaturik dauden bertsolari-indarrak bateratu eta sendotu.

4) Guztien artean bertsolari-ekintzarako bide berriak asmatu: txapelketak nola egin, bertsolari gazteak nola ezi, lege aldetiko eragozpenak nola gainditu, zabalkundea nola egin eta abar.

Betetzen al dira elburu auk? Emen beste gauza guztietan bezala, "zenbat buru ainbat aburu" izango dira. Nik nerea emen azalduko dut beñik bein.

Leenengo eta bigarren elburua ondo betetzen direla dirudi. Ez ain ondo, ordea, irugarren eta laugarrena.

Gizatasun aldetik, oso aberatsa izaten da egun au. Elkartzeko eta adiskidetasuna sortzeko aukera-aukerakoa. Arreman orretan bertsolariak elkar asko aberasten dutela esan dezakegu.

Bigarren elburua ere nolabait betetzen da: Erriari itzegiteko duten doai berezi orretaz jabetzen laguntzea. Ortarako izaten da bereziki eguneko itzaldia: Bertsolariak adoretu eta zuzpertzeko eta teoria aldetik bear dituzten argibideak emateko. Itzaldi ori, elkarrizketa berorik geienetan sortu ez arren, beti gertatzen zaiela aberasgarri esango nuke.

Bertsolari-indarrak bateratzea eta urtean zear erakunde batean bezala elkartuta jokatzeara, ez da betetzen nere ustez.

Azkenengo elburua betetzeko ez dira egin saio batzuk baizik: bertso-gintzarako eta zabalkunderako tokitxo bat eskatu zuten Iruñeko "Principe de Viana" aldizkarian; baita eman ere aldizkariak. Aztertu bearko litzateke nola betetzen den "Principe de Viana"ko orri ori. Muxikako bertsolariak aparte, sasi-bertsolariak edo eta fraille bertsozale batzuek idazten dutela dirudi A. Onaindia bera aurretik dela. Eta nere ustez orri ori ez da auentzako, bertsolari-bertsolari-entzat baizik. "Zeruko Argian" ere bertsoak sarri-sarri argitaratzen dira, baiña ez billera onen ondorio bezala.

Igaz, Alfonso Irigoyenen zuzendaritzapean txapelketak Bizkaian berriz egiten asteko asmoa zegoen. Asmo ori zerbait mamitu eta oinarriturik utzi zen billera aretan. Baiña orretan geratu zen dena, asmo utsetan. Itxura denez, ez zen baimenik lortu.

Billera ontan, esandakoaz gainera, beste utsune txiki batzuk ere ikusten ditut: eguneko egitaraua eta itzaldia ez direla aurretiaz ongi zeazten. Urte bakoitzean zertara iritxi nai den obeto zeaztu bear litzatekeela uste dut. Bestela itzaldi eder bat entzun, bertsoak bota eta egun alai bat igaro elkarrekin; bertsolari-egunak ori bakarrik izateko arriskua du. Ez da gutxi, baiña egun ortan geiagotarako baliu daitezke bertsolariak.

Beste au ere egoki letorke: Urtean zear izan dituzten esperientziak azaltzea: urteko bertso-jaialdiak nola joan diren, baimen al-

detik izan dituzten eragozpenak, entzuleek nola erantzun duten eta abar.

Akatsa° akats, egun ederra izaten da bertsolari-egun au.

Zer esan sustrairik gabeko aitz-

kiz billera oni uts ematen diotene-taz? Edo eta aitzaki eta arrazoi-rik eman gabe urtero uts ematen diotene-taz? Onetaz zerbait idatzi da orain arte ere. Deunoro Sar-duyk beñik bein idatzi du. Zer

geiago esan dezakegu guk? Zentza-tzeko eta elkartzeko orduan bizi gara, mutilok! Zeuok, bertsolari eta inguruko eragilleok, duzue itza.

Luis Barayzarra

NAGV-
SI JAVNA
ETA
JAVNA
BIXENTA
OLABE

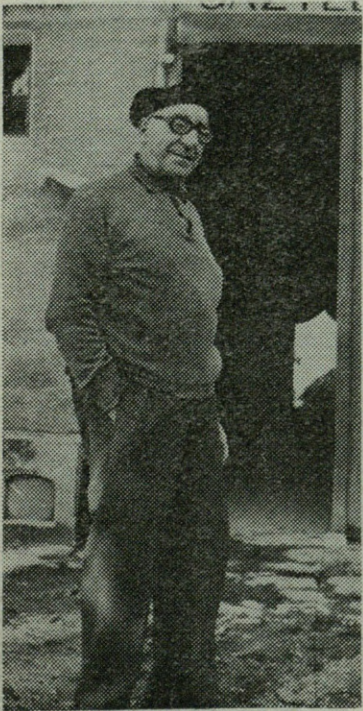
Joxe Erramun Erauskin

Garai bateko estrata zahar haien ondoan onak dira gaurko mendi bideak. Halere bada udazken honetan putzua eta lokatza bazterretan. Ez daude biziro txukunak Donostiako kaleak berak ere.

Herrerako zulokotetik Altzako gainera jo dugu lehenik. Handik, berriz, «Gaztelu-enea» baserria. Hemen hil zen Txirrita bertsolaria. Hemen bizi da bertsolari sonatu honen hiloba, Joxe Erramun Erauskin.

Txirritaren ezpalekoa nonbait eta «San Isidro Saria» irabazi berria du. 50 mila pezetako saria, hain zuzen ere. «Auspoak» du ateratzekoa Uztapideren liburuaren molde eta apaindura berean.

Ettxera bidean topo egin dugu Joxe Erramunekin. Bestetarako girorik ez dagoela eta sasiak moztera zihoan.

Joxe Erramun Erauskin

rak eta honelako gauzak kontatzen ditut.

—Nola hasi zinen liburu hori idazten?

—Aita Zabalak berotu ninduen. Nik ez nuen nahi. Ez nuen uste balio nuenik. Baina noizpait ere baiezkoa eman nion. Honela hasi nintzen piskana piskana. 1972garrengo Ekainaren 17an hasi nintzen eta handik urte betera amaitu nuen. Jai eguartetan eta gaueetan jarduten nintzen. Ni ez nengoen lan honetara ohitua, gauez gutxiago. Nere burua gogor hartu behar izaten nuen afalondoa horretan hasteko. Baina gustora jarduten nintzen behin hasiz gero. Hastea kostatzen zitzaidan. Izan ere askotan hotzak, nekaturik eta besteak oheratutakoan aritzen nintzen.

—Noiz argitaratuko du «Auspoak»?

—Martxo aldera, noski, esan didatenez. Ez dakit zer harrera izango duen. Ni ez naiz Uztapide bezain ezaguna. Ni beti etxean sartuta egon naiz. Ni ez naiz inora atera. Ez dut osabaren antzik.

—Uztapideren «Lengo egunak go-goan» deitu ilburuaren neurrikoa izango al da?

—Luze-zabal-lodian, bai. Azalez bai. Hortik aurrera irakurleek esan beharko dute.

—Uste al zenuen irabaziko zuela «San Isidro Saria»?

—Ez nuen eramateko asmorik ere. Aita Zabalak berotu ninduen. Berak eraman ere egin zidan. Baina askotan esan nion lotsagarri geratuko nintzela.

—Aritzen al zen etxean bertsoetan Txirrita?

—Askok. Umore aldi ederrak pasatzen genituen. Aitarek anaiak ere bertsolaria nuen. Txirrita bezain ona zen. «Gaxtelu» deitzen zioten. Ez zen Txirrita bezala kanpoan ibiltzen. Oso zintzoa zen. Behin edo beste bakarrik joan zela uste dut kanpora Txirritarekin kantatzera. Hemen sagardotegia genuen eta askotan jarduten ziren biak

bertsotan. Une ederrak pasatzen genituen. Jendea gustora egoten zen. Nik orduan ez nion orain bezalako arretarik hartzen bertsoari, baina jendearen iritziz oso bertsolari ona zen.

—Gutxitan joango zen Txirrita sorora lanera?

—Ez zen gauza ere. Oso loditua, baldartua eta zahartua zegoen.

—Poz handia eman al dizu «San Isidro Sari» horrek?

—Bai. Nik ez daukat orain gartetan bezaakol elusiorik. Baina poza ematen du honelako gauza batek.

—Bai al duzu besterik egiteko asmorik?

—Ez. Ni ez naiz jakintsu. Nik bizitzak erakutsi didana besterik ez dakit. Nik esan dut dakidana. Idazten asko erraztu naiz, baina gaia behar da. Ez daukat begibitarik ere.

—Datorren igandean da bertsolari zaharren omenaldia. Zer deritazu?

—Oso ondo. Taberna zuletik atera behar dela bertsolaritza esaten da. Gaur beste jira bat hartu du bertsolaritzak. Baina taberna zuloi esker egin dira bertsolariak. Han bota dituzte lotsak. Gaurregun ere tabernan eta lagunartean ari denak aterako ditu bertsolari berriak.

—Burua jasoko dugula euskaldunok iruditzen al zaizu?

—Nahiko etsia banago ni horretan. Zahartu nonbait. Baina erdal-dun asko sartu da. Moku goxoegia da Euskal Herria. Askok pizten ari da euskaltzetasuna, baina bada eskubete lan gureari eusten.

—oOo—

Bere arotz lanak eta erleen aberaskak erakutsi dizkigu Joxe Erramunek. Erleak aberaska bezain txukun egiten ditu arotz lanak. Liburu ere hala eginga izango dela uste dugu.

Mutiozabal

JOSE ZINKUNEGIREN OPTICA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

ERLOJU ETA BITXITEGIA
Eduardo Chopetia

Geteria. 10 - Urrutizkifia: 417751 Etxekos: 422700 - DONOSTIA

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA
Del honi jarraituz bazatoz
zure erlojua KANARIAS bertan
balfio merkeago erosiko duzu

MATXIN ARZU. 1

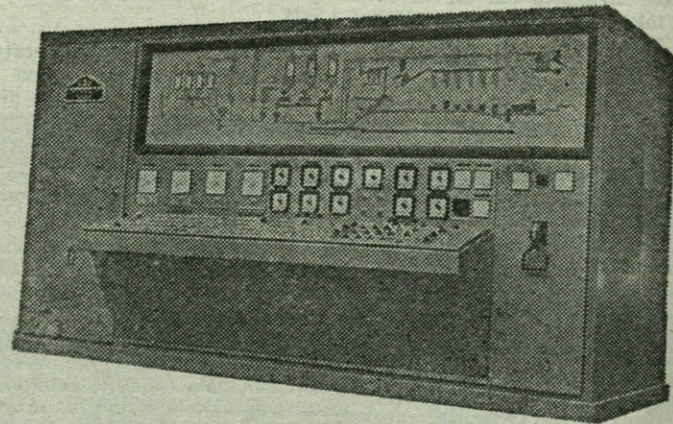
ONDARRABI

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIENTATIK

Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkifia: 41 20 65

DONOSTIA

TXIMIST-INDAR SAILLA

Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO TRESNAGITZA

Aparatos de maniobra, distribución y control

P.A.T. (Alemania)

«Gruak» ez iraultzeko
electroniko tresnak

CIT ALCATEL (Francia)

Zembakizko Kontrolak
Ikusgailuak

OLIO-INDAR SAILLA

Departamento HIDRAULICO

REXROTH (Alemania)

Olio-urez osatutako
erabateko programa
servo-reguladorea berekin
duelarik.

HYDROMATIK (Alemania)

Uraga eta uragagiltza
duten motorrak
neurri aldakor eta
iraunkorretan

SIGMA (Frantzia)

Itsas lanetarako eta
Obra Nagusitarako
olio-urezko programak
INDRAMAT (Alemania)
Servo-zuzentzailea

MERKEL (Alemania)

Urarengandik babesteko
loturak eta lanak

FORSHEDA (Suecia)

V-ring reten loturak

RUAL (Italia)

Goi presiotarako uraga
giltzadunak

TUROLLA (Italia)

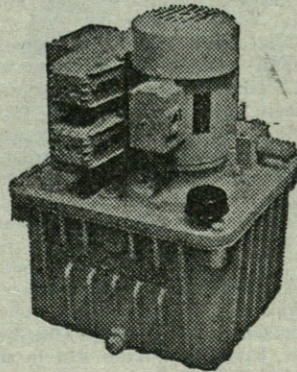
Ozkadurazko uragak

HYDAC (Alemania)

Indar irazkiak eta
itzulerakoak

ADA

Uztai gisako euskarriak

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landolak:

Jolastokieta (Herrera)

SAN SEBASTIAN

Urrut. 353840 (7 ari) ta

353440 (5 ari)

Telex. 36173 GOIME E

Erakusketa eta denda:

Iparraguirre, 15 - SAN SEBASTIAN

Urrut. 428082 ta 428625

Ordezkaritza:

VITORIA ETA MADRID

HERRI HIZKUNTZAK

Edozein bizidunaren heriotza tristea da benetan. Bai hotza dela ihartutako zuhaitza. Bai nardagarria dela lizundutako ura. Nazka ematen du usteldutako sarraskiak. Beldurra hildakorearen gorputzak.

Ikaragarria da bizidunok dugun bizi nahia. Azkenekoa da hiltzea.

Bizi egin nahi dute hizkuntzek ere. Hirkuntza ez bait da harri bat edo burdin guska bat. Zerbait bizia da hizkuntza. Biziduna da. Jendearen buruan, ahoan, bihotzean eta izate osan bizi da hizkuntza. Esperantoa bakarrik izan daiteke hiltzeko beldurrik ez duen "hizkuntza", hizkuntza baldin bada.

Garraxi egin du gallegoak ere bazterra jo eta hiltzera dean gizonaren antzera. Betetzen ari zaizkio arnasbideak gallegoen hizkuntzari ere. Hiltzear dagoen gizonari bezala karkarra jarri zaio. Sendagaiak behar ditu. Ez da berez hilko. Sendagai eta sendagile ezaz hilko da. Hiltzen uzten zaiolako hilko da.

Gallegoek, berriz, ez diote hiltzen utzi nahi. Gizon gallegoa bera hilko bait litzateke hizkuntza gallegoa hiltzen den egunean.

Gaztelaniaz bezain ongi jakin behar dute gallegoz irakurtzen eta idazten Galizian bizi diren guztiak. Bi hizkuntzak berdin jakitea eskatzen du hizkuntzabitasun edo bilinguismo egokiak. Gure artean zenbait alderrantz uste du, hots, euskaldunek erdaraz ere jakin behar dutela, baina erdaldunek ez dutela euskararik jakin beharrik. Jokabide horrekin bata bestea hiltzen du.

Ez dute honelakorik onartzen "Cuadernos para el Diálogo"n gallegoaren aldeko agiria argitaratu dutenak.

Horregatik eskatzen dute eskubide berdinez eta neurri berdinez erabiliak izan daitezela Galizian gaztelania eta gallegoa, irratian, telebistan, egunkari, eta aldizkarietan, irakaskintzan, aministratzaio jendeetan, bulogotan eta paperetan eta elizan.

Gallegoa portugesearen senide denez gero Portugalgo irratia entzun eta telebista ikusteko aukera behar dutela eskatu dute. Horixe berbera egiten da Italiako "Trentino-Alto Adige"n. Nahiz eta Italiako estatuaren mendeko lurraldea bilakatu, alemanez mirtzatzen dira Bozen-go Probitzian. Italiako agintariak itun bat egina dute Austria, Suiza eta Alemaniako irratia eta telebistekin "Trentino-Alto Adige"ko jendeak alemanez entzun ditzan.

Italiako telebistak gauero egiten du saio bat alemanez eskualde honetarako. 35 mila lagunek dakite Erromantze hizkuntza Italian. Egutero egiten du saio bat, hizkuntza horretan, RAI irratia.

Geuk ere horretan saiatu beharko genuke. Gallegoek eskatzen dutena oso bidezkoa da. Baina hau ez dugu orain berehala lortuko. Gure esku dago, ordea, beste zenbait gauza. Euskal Herri osorako egiten saiatu behar dugu gure lana. Zenbait lan Hego aldean eta beste zenbait Ipar aldean errazago egingo da. Esate baterako zergatik ez ipini Donostiako herri-irratia bestaldeko euskaldunek entzuteko eran?

Komunikabideen eraso berriari komunikabidez erantzun behar zaio. Kulturarenari kulturaren bidez. Eskolarenari eskolaren bidez.

DISTIRAK

Jokabide okerra

Karlos Santamaria

Parisko Gallimard argitaratzaileak

"Rapport sur la torture" izeneko liburu ikaragarri bat atera berri du. Liburu honetan, bai sortalde bai mendebal aldeko, berrogei eta hemezortzi Estetutan gertatuko kasuak aipatzen dira, tortura delakoari buruz.

Oharrez dezagun egunotan tortura ez dela inolaz ere zigorra edo estira izaten, gizonengandik informazioak eta aitorten bortxatuak ateratzeko sistemazko teknika bat baizik.

Zenbaitek dienez jokabide okerra hau Gestapoaren poliziek sortu zuten azkeneko gerrate handiaren aldiaren. Egia da antzinako Inkisizioak dogma garbitzeko, gizona bortxatzen zuela —sorginak kiskaltzea eguneroko oia omen zen denbora sakratu haietan. Ingurua gaurkoaren aldean oso diferentea zen, ordea.

Teknika haren giltza, gizona zapaltzea omen zen, gizona gauza igu ingarri bezala maniatzea, alegia. Fruituaren zuma ateratzeko dolarean sagarraz egiten dena bere egiten da gizona torturatzean ere.

Gure ustez honelako teknika ez da zilegi, etikaren aldetik esan nahi dugu, jakina. Baina, kontuz...! Bada zenbait moralista tortura zilegiztat jotzen duenik, eta beren aburua frogatzeko "bien común" delako nozioari eusten diotik.

Aljeriako gerratekoan, adibidez, armada frantsesaren kapellau batzuek dotrina estrainio bat irakasten bide zuten: «tortura, orokar ongiari zerbitzatzen diolako —batez ere gure soldadu eta gure aberkideen bizirik salbatzeko erabiltzen denean— zilegi eta txalogarria da hartaz baliatzea» zioten.

Gotzai frantsesek argi eta garbi gaitzetsi zuten teoria hori, baina

ez zuten kristau guziek bururik makurtu nahi izan.

Eztabaida bat izan zen. Bollardiere jeneralak eta Jules Roy jaunak —Camusen adiskide handia zenak— gogorki akusatu zuten Massu jenerala honek bere tropari tortura erabili zezala ziola eta. Massu jenerala oldarraldi honetatik indarrez defenditu zen, armadaren informazio serbitzua antoaltzeko beste modurik ez zegoela esanez. Batez ere iraultza-gerratean, aipatu jokabidea nahi eta ezkoa zela baieztatu zuen.

Ikusten dugunez Makibeloren teoriak bizi-bizi diraute. Estatuaren arrazoiak, «la razón de Estado» famatua, alegia, pertsonaren eskubideen gainetik jartzen da beti. Efizientzia ez da gure zibilizazioaren bertute nagusia?

Morala baitan sinesten ez dutenek efizientziari begiratu behar diote gutxienez. Izan ere, politika sailean torturaren efizientzia gai guziz eztabaidagarria da. Inkestariak alditxo batetan tortura jokabideari zerbait onura atera badieziokete ere, luzaroan galtzaile gelditzen dira.

Torturak torturatzailearen kausaren kontra jokatzen du gehienetan.

Hau da, behintzat, Albert Camus idazlearen aburua, eta guk ez diogu ukatuko, gure iritzia horixe bait da, hain zuzen ere.

Guretzat, aipatu dugun problema gaurko kinka-egoeran, Humanitatearen kontzientziarako kezkarik handienetako bat izan beharko luke, berak egungo gizonaren neurria ematen bait du. Problema izkutu eta inguragarria inork aitortu nahi ez duena!

Mundu guziaren politika lariek jokabide zital horrekin bukatzen saiatu beharko lukete. Baina, ez ote dira gehiegi lanpeturik beren kontzientziaria berari begiratzeko?

EUSKARA IRAKASKINTZAN

Arrasateko LAN KIDE aldizkarian argitaratu zuen lehenik A. Muniategik idazlan hau, Uztail-Abuztuko alean hain zuzen ere. Geroztik «Anaitasuna»k argitaratu du. Guk ez dugu gaur arte argitaraterik izan. Lehenik herri-hizkuntzek eskoletan duten sarreraz mintzo zaigu. Azkenik «Oinarri Hezierarako Legeak» guretzat ematen dituen argibideak aztertzen ditu. Lege hori bete erazten saiatu behar dugu.

EUROPAN

Gai zaharra, baina agor ezina. 1970-8-4-ko «Ley General de Educación» aztertzeko aukera izan dut egunotan. Nahiz eta astirik ez, gogoia banuen. Euskararen hauzia nola eratzen eta geratzen zen jakin nahi nuen, batez ere, baina baita zer haren man zuen Europako beste zenbait irakaskintza legeekin ere, denean baikbiltza Europaren atzetik, eta lege kontuan, berriz, Frantziari kopiatzen, hain zuzen.

Hizkuntzak eskolarekin duen arazoa era ezberdinetara erabakia izan da European:

A) Guttiengoaren hizkuntza ez da irakasten edo debekatua da.

B) Guttiengoaren hizkuntza irakasteko aukera jartzen da. Ditekona da aukera hau sendien esku utzea (Alsacia ta Mosela-ko lehen eskoletan alemanera irakastea, esaterako, 1952-12-18-ko Dekretuak dionez) edo, bes-

tela, gurasoen eta irakasleen gain ipintzea (1951-1-11-ko Deixonne Legeak Frantziako herrialde-hizkuntzetaz eskaintzen duen sistema). Lehen kasuan, eskutakoz hizkuntzaren irakaskintza eman beharra du eskolak; bigarrenean, ez da derrigorrez zertan emanik gurasoak eskutakoz irakaskintza. Oraindik ez da Deixonne Legea benetan aplikatu.

D) Guttiengoaren hizkuntza nahi ta ez irakasten da eta azterketa-gai da. Sar ote daiteke hemen Espainako «Ley General de Educación»? Gero ikusiko dugu.

E) Guttiengoaren hizkuntza irakaskintza omateko erabiltzen da Hau da guttiengo-laguntza-aren aurrerapiderako modurik egokiena. Ez bakarrik irakatsi, irakaskintzarako erabili ere bai. Jokabide honek, alde batetik, hizkuntza horretaz herria normalki baliatzen dela adierazten du eta, bestetik, hizkuntza hori biziki erabiltzeak bere jabogo osoa garantizatuko duela.

Baina, puntu honetan, konparatuz gero, bi sistema eskaintzen zaizkigu. Alde batetik, irakaskintza hizkuntza bietan erdibanatzen ematen duten eskolak daude ta, bestetik, eskola ezberdinak, irakaskintza osoa hizkuntza batean edo bestean ematen duten eskolak, alegia. Lehenbizikoak (Aosta Haranean, jarrita dagonak, adibidez) kanpotarren integrazioa erraztuko luke. Bigarrena, zabalduagoa, Hego-Tirolen, Trieste-Gorizia eta Carintiako Esloveniaren herrialdean, Feroe Uhartetan eta Slesvigen, esate baterako, jarrita dago. Bruselaren eta Belgikako beste zenbait herritan ere aurkitzen da. Sozialista lurraldeen sistema «standard»-a da. Sistema honek garrantzi gehiago du guttiengoarentzat, zeren haren hizkuntzari egoerarik gorena, bakarra ez bada, aseguratzen baitio. Guttiengoaren eskolak gehiengo-hizkuntzaren irakaskintza ematen du, zalantzarik gabe; baina guttiengo hizkuntza agertzen da, neurri berean, gehiengo-eskolaron egitarauan.

ESTADUAREN ESKOLETAN

«Ley General de Educación»-era bihurtuaz, hau da garbi ageri dena:

Euskal Herrien euskara irakatsi beharra dagola bai «preescolar» mailan eta bai «Educación General Básica»-n. Edo, bestela, Legearen agindua alerrik da, ez bada betetzen, eta dagokionari kontuak eskatu beharra dago. Zer esanik ez, Estatuaren eskoletaz ari gara, ez ikastolez.

Ikus, osterantzean, Legearen zenbait puntu:

«Artículo 1.º: Son fines de la educación en todos sus niveles y modalidades:

1) ...

2) ...

3) La incorporación de las peculiaridades regionales, que enriquecen la unidad y el patrimonio cultural de España...».

«Artículo 14, 1: La educación preescolar comprende juegos, actividades de lenguaje, incluida, en su caso, la lengua nativa...».

«Artículo 17, 1: Las áreas de actividad educativa en este nivel (Educación General Básica) comprenderán: el dominio del lenguaje mediante el estudio de la lengua nacional, el aprendi-

zaje de una lengua extranjera y el cultivo, en su caso, de la lengua nativa...».

«Artículo 104: Constituyen deberes fundamentales de los educadores:

a) Cumplir las disposiciones sobre la enseñanza... en interés de los alumnos y de la sociedad...».

«Artículo 125: ...los estudiantes... tendrán los siguientes derechos:

1) ...

2) A la orientación educativa y profesional a lo largo de toda la vida escolar...».

3) A la cooperación activa en la obra educativa en la forma adecuada...».

Euskara irakatsi bai. Ta euskaraz irakatsi?

Legeak ez du puntu hau ikutzen, baina galerazi ere ez. Horregatik, euskaraz irakastea ez da Legearen aurka joatea.

Gainera, bi ohar dira hemen kontuan hartzekoak: bata, kasu batzuetan ez da posible ikasleei ezer irakastea euskaraz izan ezik. Beste hizkuntzik ulertzen ez duen ikasleari nola irakatsi hizkuntza ez ezagunear? Beste, euskara, lantzea egoki ogin daiteke ikasgaiak euskaraz emanez.

Beraz, Legearen aurka ez ezik, Legez kanpo ibiltea ere ez da edozein gai euskaraz irakastea.

HEMENGO ESKOLETARAKO

Honez gero, komeni da, Euskal Herrikoak duten aplikazio-agatik beheden, Vic-eko Abogaduko-Kolegioak, arazo honi buruz eta Catalunyar begira, presentatutako iritzia honetara azaltzea:

1) Irakasleek, Catalunyan, Catalanera irakatsi bear dute nola «preescolar» mailan hala «Educación General Básica»-n.

2) Irakasleek eta heuren legezko ordezkoez, dagokienez, beste-arazi liezaiekete irakasleei aipatutako eginbeharra.

3) Bi mailetako beste ikasgaiak Catalaneraz eman daitezke, bai ikasleei ikasketa errazteko eta bai, Legeak agintzen duenez, Catalanera lantzeko.

Bizkaiko Abogaduko-Kolegioan ez dugu ezer egin. Euskal Herriko besteetan ere ez, dakidanez. Berriz ere, Catalunyararak aurretik.

MUNIATEGUI

Zuzendaria:
MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

Nafarroa, Kantauri eta Aragoiako Kaputxinoek argitaratua, (Kale Nagusia, 50-1.º Bur-lada -IRUIÑEA).
Donostia: Okendo, 22
Tel. 41 95 88

ANPIDE SARIA:

Barruan	350 pezeta
Korreo batasunetako herrietan	400 pezeta
Atzerrietako beste herrietan	420 pezeta
Airez	Aldez aurretik galdetu

Salmenta (ale bakoitza) 8 pezeta

Moldiztegia eta idazkola:

«Gráficas Navas»
A. Adoain, 1. IRUIÑEA
D.L.: NA. 80-1963

ZENBAT GARA

berri soilak Azaroaren 11an, "Gaztainerre" eguna. Oraindik orain zenbait tokitan irauten du, antzina batetako artzain kulturaren ezagugarri.

Ohiturak ohitura, eta ez zaharrak izanagatik txarrak, marrazkiloak eta gaztaina erreak edozein kulturatan jan-garri.

● Azaroaren 16an jaialdi bat eratzeke da Zestoan, bertako ikastolaren alde. Hantxe izango dira Pantxo eta Peio bikotea, "Oihartzunak" kanta taldea, eta Lizaso eta Lazkano bertsolari azpeitiarrak.

Honako jaialdi hau gaueko 9etan izango da, Elizondo Zinemari.

● Eta biharamunean, hilaren 17an alegia, Euskal Herriko hamabost bertsolari zaharren omenaldia Donostian.

Irakurleak —bertsozaleak batipat— ondotoxo dakikeenez, bertso saioa "Balda" pelotalekuan izango da, eta lagunarteko bazkaria, berriz, Anoetakoan.

azkoitiko martirietan Lerro hauk argitaratzen bezain laster "Monttetarren" omenaldia ospatzeko dugu Azkoitiko Martirietan.

"Monttetarrak" —Montte baserrikoak alegia— guztiz ezagunak dira Azkoitia inguruan, "dultzina-jotzaille" aspergaitz direnez gero. Xanti (G. B.), Joxe eta Joxemari Sudupe anaiak amalka urtetan aritu izan dira han-hemenka dultzaina jotzen, eta jo ezezik, egin ere berek egin izan dituzte dultzainok.

Artista, "dultzinagilea" alegia, Joxe dugu. Langile trebea, guztiz "mañosua", bere tailartxo aproposa muntatua du dultzainagintzarako. Jose M. Iriondo azpeitiarrari inoiz entzun izan diogunez, gure Joxe "monttetarrak" berrogeita zortzi dultzaina haina eduki izan omen du bere tailarrean. Euskal Herrian zehar barreiatu izaten ditu bere dultzainak, eta Donostian bada berorrenak komertzializatzen duen etxe bat ere.

● Orain, berriz, Azkoitiko Martirietan azaroaren 10ean omenaldi bat egin behar zaiela eta, hona egitarua: Goizean Herri Meza, eta, ondoren, zenbait dultzainajole zaharren saioa. Usurbilgo Paulo Sagarna eta Mañariko Leon Bilbao bertan izango omen dira.

Ondoren, Gorrotxategi, Lizaso, Lazkano eta Agirre bertsolariak iharduna, baita inguruko hainbat trikitilari ere. Eguerdi aldean lagunarteko bazkaria, eta, azken batez, erromeria.

lizardiren omenetan Denboraz zertxobait adiarazi bezala, abenduaren lehen hamabost egunetan euskal kultur hamabostaldi bat eratzeke da Zarautzen, Lizardi zenaren ohore eta omenetan.

Orain arte ikusi ahal izan ditugun xehetasunegaitik, programa guztiz ona iruditzen zaigu, "floritura" handirik gabe, baita zehatz eta buruz taxutua. Hitzaldiei bagagozik, soilik, jakineko plan baten arabera moldatua, serio eta sakonki agertzen zaigu egitarua.

Bi hitzaldi sail izango dira. Lehena, lehenengo asteakoa, XVIII eta XIX mendeetan zehar Euskal Herriko historiari atxikia izango da. Eta bigarrena, aldiz, Lizardiren beraren bizitza eta lanei buruzkoa.

Hitzaldietako gaiak eta izenburuak hurren baten jakinarazi ahal izango ditugu, baita gaurkoz aipagarri dirateke Zarautzen mintzatuko diren hizlarien izenak, hots, Joseba Intxausti, Jua Uria, Koldo Larrañaga, Manuel Lekuona, Leopoldo Etxeberria eta Bitoriano Gandiaga.

● Hitzaldiez gainera, beste zenbait jai eta saio ere eratzeke da, hala nola hilaren lehen Haurren Eguna, Oler-

kari Eguna 7an, baita antzerki, zine-forum eta kanta jaialdiak ere.

Antzerkiaz ez da oraindik gauza zehatzik. Hala ere badakigu jakin Zarauzko bertako "Irrintzi" taldea Mutil Zaharra delako obra prestatzen ari dela, eta segurutik berau izango da aurkeztuko den antzerkia.

"Irrintzi" taldea aspalditxo aritu ez den talde bat dugu, baita, oraingoan, Lizardiren omenaldia dela eta, animatu bide da. Horra ba, antzerki talde "berri" bat. Zorionak!

● Azken batez, hilaren 15ean, Lizardiren omenezko jai egun aproposa eratuko da, eta monumentu bat eraikiko haren oroigarri, duela 7 urte jarri zen harriaren gainean.

Horrez gainera, egun berorretan emango dira Lizardi Sarietako sariak —Xabier Letek irabazi zuena, alegia—, baita sarietako horretan parte hartu zuten idazlanen bilduma liburu bakar batetan argitara eman ere, JAKINEK argitara emana, hain zuzen.

Programa bikainen baten bezperatan gaude, segurutik. Lizardik behar luke!

mendaro txirristaka Eta, omenaldirik omenaldi, mendarotarrei ere tokatu bide zaie txanda, beren semerik xelebreentari baten ehun urtehurrena aurten ospatu beharrean aurkitzen bait dira.

Eusebio Mugertza zena 1874. abenduaren 15ean jaio zen, eta ehun urtehurra hau dala eta, Mendaroko "Gurutze" elkarteak bertso-paper sariketa bat antolatu zuen joan zen irailean. Arrakasta onik izan du orain arte, azken epea azaroaren 15ean amaitzen delarik. Sariak ematea, berriz, abenduaren 15ean berean.

Baita, bertso-paper sariketaz gainera, abenduaren 8tik 15era arteko zortzi egunon barruan, mendarotarrek euskal kultur aste bat eratu asmoz ari dira. Beste zenbait egitekoren artean, hilaren 8an bertsolari saio bat eratuko bide da, eta asteen zehar hitzaldi sail bat omen.

Guzti honetaz, harian harian astiro mintzatuko gara ondoko asteetan, bai eta Aita Zabalak "Mendaro-Txirristaka" zenaz moldatzen ari den liburuaz ere.

razurlea mintzo Urriaren 20ko ZERUKO ARGIA alean, eta "Zenbat Gara" sail beronetan, honako hau alpatu genuen: Elgoibarko Ongarri Kultur Elkarteak "excursión cultural" delako bat antolatu berri du, "Valle de los Caídos" eta "El Escorial" ikusi ahal izateko.

Urriaren 27an, berriz, hilaren 20ko fetxarekin, beste ohartxo hau jaso dugu korreoz eta Elgoibartik:

Amatiño Jauna:
Gaurko "Zeruko Argia"k excursión cultural baten berri dakar, bainan noiz denik ez. Hutsune hau osa dezazun eskean natorkizu.

Esker milla. Antonio Irigoyen.

● Ene jaun hori:
Zu "Ongarri" Elkarteko lehendakari zaitugunez gero, ez ahal diguzu zerorrek argituko?
Eskerrik asko. Amatiño.

hitz neurtuetan "Hitz neurtuetan" bai, hala deritza datorren abenduan Zestoan lehenbiziko aldiz agertarazi nahi den bertsolari-tzari buruzko antzerki saioari.

Orain dela hamabost egun zerbait esan genuen haretaz. Geroztik, Xabier Unanuekin hitzegiteko beta izan dugu, baita berri zehatzagorik jakiteko aukera ere.

Diogun lehenik, Zestoako saioa ez dela abenduaren 21ean eratuko, astebete lehenago, hilaren 14ean baizik. Azpeitiarrek Santo Tomas egunez nahi lukete zestoarren obra Azpeitian ikusi, baita zestoarrek, ordea, lehen aurkezpene beren herrian nahi dute egin. Horra ba, astebete aurreratu beharra.

● Programa, berriz, zerbait aldatuxea da. Hiru zatitan banatuko da saioa, zati bakoitzak bere sail bereziak izango dituelarik.

Lehendabizi, Fernando Amezketarraren agerpen batez ekingo zaio saioari. Honako honetan Fernando zenaren zenbait ipuin, bertso eta ateraldi agertaraziko da.

Ondoren, Bilintx (Juana Bixenta Olaberren bertsoak), Iztueta "Kontxesirenak" eta Etxahunen zenbait kantatuko da. Eta, lehen zatia osatzeko, Pedro M. Otaño eta Iparragirrenen bizitzaren zenbait pasarte eta gertaera berezi azalduko da.

● Bigarren zatia sagardotegi giroan aurkeztuko da. Berau izango da antzerki kutsurik gehien izango duen zatia. Txirrita, Pello Errota, Gaztelu-gorri eta laugarren bertsolariaren bat musean eta bertsoan arituko dira. Horrez gainera, Xepelar-en bertso paperak saltzen "perit" datorrela, sagardotegian sartzen den gazte batek ere parte hartuko du ihardunean.

Hirugarren eta azken zatia Uztapideren bizitza erabailiko du ardatz bezala, Kortatxo, Zepai, Basarri, Xalbador eta Uztapide bera azalduko direlarik.

● Erabat bertsoan moldatua den saio hau Zestoako gazteek burutuko dute. Bertsozale amorratu diren gazteak, bai, baita inoiz plazara atera gabekoak, inoiz antzerki edo antzerakorik egin gabekoak, alegia.

Saio honek zabalkunde handi eta harrera ezin hobea izan du dagoeneko Urolalde guztian, eta zestoarrek zestoarentzat egina izan behar zuena, uste baino oihartzun eta arrakasta gehiagoz jabetu da aurkeztu aurretik ere. Horra nondik... zestoar gazteen beldur eta larrialdi apurra.

Saioa eta bertsoen hautapena Xabier Unanuek egina da, Juan Mari Lekuonaren gidaritzapean.

irun hiri sariak Aurreko urtetan bezalaxe, aurten ere eratuak izan dira "Irun Hiri" deitu Sariak, Gipuzkoako Aurrezki Kutxaren ardura eta diru laguntzapean.

Euskarazko sailari dagokionez, hiru izan dira aurten prestatu diren sariketak, olerki, ipuin eta irratsaio, alegia.

● Olerki Saria (75.000.— pta. eta Urrezko Gaztelua), Hutzatik esperantzara izenekoak irabazi du, Juan M. Irigoienek burutua. Mahaiko, Manuel Lekuona, Yon Etxaide, Yon San Sebastián, Milagros Bidegain eta Jabier Aranburu.

Juan Mari Irigoien, oiartzuarra bera, injinieru dugu. "Sanse" delakoan fobailean ibilitakoa, Ameriketara zehar gero, eta orain Pasaiko Ikastolako maisu dena. Horrez gainera, xelebrekeria bezala, edo, Xabier Leteren lehen-gusu dena.

● Ipuin Saria (30.000.— pta. eta Urrezko Gaztelua), Ez duk balio izenekoak irabazi du, Jose Antonio Mujikak burutua. Mahaiko, Antonio Arrue, Jose Antonio Loidi eta Patxi Altuna.

Jose Antonio Mujika, Herrerakoa, filosofia ikasketak eginak ditu, eta oraindik orain zenbait lan ZERUKO ARGIA honetan eskaini izan digu, bere azkenengo "Inkisi-dorea eta ximuak" (urriaren 27an) lekuko, Jose Antonio, Aita Mujikaren iloba dugu.

● Irratsaio Saria (30.000.— pta. eta Urrezko Gaztelua), Baserritik Alde izenekoak irabazi du, Luis Jabier Etxabe berastegitarak burutua. Mahaiko, Aingeru Irigaray, P. Arana eta Yon Oñatibia.

gure artekoak Felix Bergara, "Azitaingo abadia", Estibalitz-era joan zaigu bi hilabete terdi pasatzera.

Iazko abenduan bota zuen pare bat sermoi, berrogeita hamar mila ogerleko kostatu zaizkio eta... hauzoko apaiz "gixajo" batentzat askotxo izan.

Hurrengo arte eta, ez dakigula gizenegi etor!
Urriaren 26an hil zaigu Andoainen Benita Aranburu, Rikardo Arregi zenaren ama. Bere senar Pedro, eta Begonia, Joseba eta Mikel seme-alabei gure doluminak.

«Monttetarrak»

Eskuinetik ezkerrera: Joxe, Joxemari eta iloba bat

AMATIÑO

FRANTZIA

Donato Unanue

Ikasi nahi duenak jakin dezan

Programa bat egitea ez da beharrezkoa da baina ez da aski. Estrategia bat behar da. Mendi gailurretik ikusten dena ikusi ahal izateko lehenik mendian gora igo behar da eta ahalik eta azkarren irixteko bidea aukeratu eta indarrak ondo neurtu behar dira. Programaren edertasuna lortzeko estrategia bat osatzea ezinbesteko gauza da.

Frantziko «Sozialismo Biltzarretan», agintaritzak lortzeko zer bide aukeratu den eta nola jokatuko den ere erabaki da. Sozialistek hauteskundeetako bidea hautatu dute. Irugarren munduan nahiz eta leku gehienetan gaizki aterata baina bizpauru toki seinalatueta ondo aterata den armazko gudu iraultzaile bidea, Frantzian bezalako gizarte aurreratu batean egokia litzakeela pentsatze hutsa bera ere sozialistentzat amets bat besterik ez da. Eta iraultzaile batek ezar ez izatekotan idealista ez du izan behar. Hori izango litzake, hain zuzen, bere azkena.

Ekintza sozial edo huelga orokor baten bidez ere agintea lortzeari ere oso zaila deritzaie sozialistei. Maiatzean, 1968 urtean, gertatu zena berriro ere gertatu behar duela pentsatzea, politika munduan gauza bera bi aldiz ez dela gertatu ohi ahaztea da.

Biderik egokiena, gaur egun eta Frantzian, hauteskundeak irabaztea da. Bide hori aukeratzea zenbaitentzat ez da iraultzaile izatea erreformista baizik. Baina iraultzaile izatea zer da? Ez al da une bakoitzari eta eskualde bakoitzari dago-kion ekintza sorraztea baino? Gaur egun iraultzaile izateko ez al da agian erreformista izan behar?

Baina hauteskundeak ez dira nahi irabazi behar. Hauteskunde batzutan gehiengoak lortze hutsa ez da aski sozialismoa eraikitzen asteko eta gutiago ere. Hori pauso bat da, ezinbestekoa nahi bada baina besterik ez. Hain zuzen, erakutsi ederra, orain dela guti Chilen izan da. Puntu hau garbi gelditu da.

Hauteskundeak azpiko dinamikaren ondorio edo azpiko dinamikaekin batera joan behar duen ekintza bat da. Bestela hauteskundeak batetara erortzea litzake. Herria hauteskundeetarako bakarrik mugitu eta hauteskundeak pasa ondoren, herria, lozorroan uztea onartu ezin daiteken gauza da. Halere, orain arte, askotan, beti ez esatearren, horrelako zerbait gertatu da.

Horretaz Frantziko sozialistak ohartu dira. Hauteskundeak irabazita gero, sozialismo bidean abiatzeko gaurko egoera puskatu egin behar baldin bada, ekintza hori gobernamentuaren bizkar bakarrik ezin daitekeela utzi aski garbi esaten dute sozialistek. Ekintza hori herri dinamikaren fruitu, hauteskundeak baino lehen sorturik eta hauteskunde ondoren jarraituko duen dinamikaren ondoren izan behar du. Azpiko dinamika eta gobernamentuaren ekintza hertsiki loturik sakabanatu

ezin ditezkeen gauzak dira. Bien arteko lotura da gizartea aldatzeko motorra. Ezin daiteke bien artean etenik sortu.

Hauteskundeak, esan den bezala irabazteko eta etenik ez sortzeko beste zerbait ere behar da, alderdi indartsu bat, aeligia. «Sozialismo Biltzarretan» batipat horretarakotz egin dira, eta pauso handia eman ere eman da.

Alderdi sozialista baten beharra nabarmena da. Izan ere zer gertatzen da? Ekintza sozial eta ekintza politikoaren artean loturatik ez dagoela; eten bat dagoela bi mailen artean. Hau Frantzian baino nabarmenago Italian ikusi da. Huelga ikaragarriak eta zoragarriak izan dira. Hamaika ekintza sozial izan da eta baita hamaika dezeptio ere, ain zuzen ekintza horiek irteera politikorik izan ez dutelako. Frantzian ere berdin gertatu da. Politika mundua eta sozial mundua bi mundu bezala azaltzen dira.

Sozialisten errua edo akatsa begien bistan dago. Frantziko Mitterranden alderdi sozialistak langile militante guti du. Sozial indar bezala alderdi honek indar guti du. Puntu honetan komunistekin ez dago alderatzerik ere. Beraz zer egin behar duten ondo dakite sozialistek eta esan ere ederki esaten dute, lantegietan errotu behar duela, alegia. Sozialisten alderdiaren helburu nagusienetako bat horixe: langilariarengan oinarritu. Bestela jai dago. Sozialista alderdi batek langilerian sustraitzen ez baldin bada jai handia darduka. Oso gauza politik eta ederrak esango ditu; azterketa sakonak ere egingo ditu, baina indar sozial sakon bat ez baldin badu, dena aidea geldituko da. Frantzian horrelako asko ikusten da eta beste leku askotan ere bai.

Horregatik, langilerian erroten bada beste iru eginkizun, txostenean azaltzen diren beste iru eginkizun hauk bete ahal izango ditu: bat, langileria mugimenduaren joko, borroka eta expe-rientziak bildu eta jaso.

Bi, borrokan, alor eta leku desberdinetan ari diren militanteak bildu eta elkartu; eta beren betebeharrak aurrera ateratzeko informazio, elkar ezagutu eta eztabaidatzeko bideak eskeini.

Hiru, Sintesia bat eginaz borroka orokorra eratu behar du sozialisten alderdiak.

Bereziki hiru eginkizun hauk bete behar ditu Frantziko sozialisten alderdiak. Egia esan, badu zer eginik eta denbora askorik ez du. Izan ere sozialisten ustez lau bost bat urtetan lortu behar da hori dena. Baina programa bat, estrategia bat eta egitura batzuk badira eta egin ezin daitekeenik esaterik ez dago. Denen beharra izango dute. Frantziko herriaren aldaketa gogoari erantzun jator bat eman beharra dadukate sozialistek eta ezkerreko beste alderdiek. Zenbait gauzetan eredu izan den Frantzia, berriro ere izateko bidean arkitzen da.

Sozialismoa

Garaudy-ren zenbait gogoeta

Hemen, beste lantxoan aipatzen dudun «Sozialismo Biltzarretan» direla-eta batetik eta Frantziko Alderdi Komunistak oraintsu egin duen batzar nagusi berezia dela-eta bestetik Garaudy marxista azkarrak gogoeta bat eta beste azaldu du. Nouvel Observateur asterokoan eta Le Monde aldizkarian. Interesgarriak eta jakinagarriak direlako gogoeta horien laburpen bat eskeini nahi nuke oraingo honetan.

Garaudyrentzat gauza bat dago garbi, sozialismo eredurik ez dagoela gaur egun munduan eta Frantzian. Ekintza sozial askorentzat sozialismo berria sortu behar dela. Ez Rusiako sistema eta ez ere Suezia-ko ez dira inolaz ere sozialismoaren eredu. Txinaz zerbait esaten du Garaudy baina ez du azterketa zabalik eskeintzen. Batipat Rusia eta Suezia hiltzen die.

Zergatik ez dira eredu? Bi arrazoiengatik erantzuten du Garaudy: bat, bai batean eta bai bestean helburuak eta bideak nahasten direlako, batez ere bideak helburutaz harturik; eta bi, berriro ere bietan, gauzak goitik egiten direlako behetik eraiki beharrean. Arrazoi hauengatik bi eredu horiek irteerarik gabeko bideak dira.

Beharrezkoa izan arren, produktio indarrak burgesiaren eskue-tatik kendu eta nazionalizatzea ez da aski sozialismoa eraiki dela esateko. Hori bidea helburutaz hartzea litzake. Izan ere, beste modu batez esanaz, hori gauzak ugaltzea-gatik ugaltzea, gehitzeagatik gehitu besterik ez litzake izango, gizarte-ari batere gizarte helburu jatorrik eman gabe. Gauzak ugaltzeak ez du desberdintasunik gutierazten, alderantziz baizik.

Bestalde, sozialismoaren eginkizuna ez da kapitalismoak sortu dituen behar faltsoak hobeto ase-tzea. Sozialismoaren eginkizuna ez da kapitalismoak nekez lortzen dituen helburuak, ekonomiaren planifikatze eginkorrako baten bidez errazago lortzea. Sozialismoaren eginkizuna ez da ere lehen klase burgesen pribilegioak zirenak, orain, herri guziarenak bihurtzea.

Sozialismoaren eginkizuna gizonaren dohaiak, pertsonaren ahalme-nak zabaltea eta haztea da. Mundu honetan denak ez dira Rafael ala Mozart. Baina sozialismoak ekonomi, sozial, kultura eta politika egiturak eratu behar ditu, norbaitek Rafael ala Mozarten azkar-tesunik baldin balu, dohai horiek zabaldu ditzan, gogaztzen digu Garaudy, Marxek esan zuena berri-tatuz.

Sozialismoa ezin daiteke goitik ezarri. Rusia eta Suezian, ordea, horrela gertatzen da. Frantsesek nun ikasirik badute eta herbestera joan beharrik ez dute, etxean balt dute exenplu egokirik, hain zuzen 1936 urtean gertatua. Urte horretan, Frantzian, Frente Popularra deritzan gobernamentua zen agintaritzan. Gobernamentu horrek porrot egin zuen. Zergatik? Garaudyk argi eta garbi erantzuten du berriro ere: politikariaren goiko egi-turen itun bat besterik ez zelako. Itun horrek ez zuen oinaririk. Lan-tegi, barrio, hiri, unibertsitateetan t. a. ez zuen erakunderik. Eten bat zuten politika eta sozial mailen artean.

Eta gaur egun zer gertatzen da Frantzian, galdetzen du Garaudy? Komunita, radikal eta sozialisten arteko ituna ez al da gauza ber-dina? Beldur hori du. Hauteskun-deetako bakarrik eratutako gauza dela esan ere esaten du. Itun ho-rrek ez du behean, gizarteko beste hamaika erakundeetan erantzunik. Ez du dinamika ikusten. Iraultzaileen eginkizuna ez da goitik behera erabakiak ezarraztea, be-hean edo azpian ekintzak sorraztea, argitzea eta elkartzea baizik.

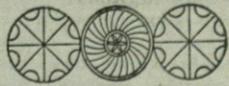
Behetik gora eraikitzeko zer egin behar da? Zer bide adierazten di-tu? Honako hiru puntu hauen hel-tzen die batipat: bat, lan mailan, lantegietan langile kontsejuak sor-tu behar dira. Lantegian lanean ari diren guzien artean osaturikako kontsejuak izan behar dute Garaudy-ren ustez, langile, tekniko, in-geniero t.a. Lantegiko martxak sail guzietan kontseju hauen eskuetan egon behar du. Kontseju hauek lan-tegiak berak erabiltzeko gauza izan behar dute.

Bi, Kontsumo mailan, hemen ere multso edo elkarte batzuk sortu behar dira. Multso hauek ez dira ez estatuarenak eta ez pribatuak izango, multsoak osatzen dituzte-nak eratuak baizik. Multso hauek, adibidez, salneurriei buruz lan as-ko egin dezakete, baita beste ha-maika gauzatzen ere.

Hiru, kultura mailan, gauzak as-ko aldatu behar dute. Hemen ere beste bi mailetan bezala jokatu be-har da. Gaur egun edozein esta-dutan dagoen sistema zentraliza-tua, desagokia da. Ikasketak gizar-teko arazoak itsatsirik egon behar dute. Ikastetxeak, bertan parte har-tzen duten guziek zuzendu behar dute: ikasleak, maiuak, ikertzaile-ak, sindikatoek t.a. Bizi guziak, ikasketak bat izan behar du, bestal-de. Pertsona bakoitzak beti ikasten jarduteko modua izan behar du. Gi-zarteak beraz zearo aldatu behar du. Gauzak horrela eraturik sortu-ko da benetako gizarte jatorra.

Baina estrategia hori zeinek era-man behar du? Marxen garaian, langilariaren eginkizuna baldin ba-zen, gaur egun, Garaudyren ustez, gauzak aldatu egin dira. Langile-riaren eginkizuna bakarrik ez da. «Bloc historique» berri baten egin-kizuna da hori. Zeinek osatzen du-te bloke hori? Langilariak ezpai-rik gabe baina baita injeniero, tek-niko, kuadro, intelektual, ikasleak, ikerketetan lanean ari direnak, ar-tistak, jakintsuak t.a. ere. Beraz ikusten den bezala talde hori za-bala da. Taldea horrenbeste zabal-tea ez zuen eta ez du Frantziako Alderdi komunistak onartu marxis-moari uko egitea zela aitortuaz. Arrazoi hau izan zen Garaudy al-derditik botatzeko.

Baina gizon honek lehenean ja-rraitzen du. Nere ustez, bere pen-tsamentua Italiako alderdi komu-nistaren jokabide eta estratejiatik ez dabil urrutit, ez ta ere «Sozia-lismo Biltzarretan» azaldu ziren ideietatik ere. Aztertzekoa da, zi-nez, bloc historique horrek zer esan nahi duen zehatz eta mehatz es-trategia mailan hain zuzen, garran-tzia haundia duelako. Beste batez ahal badut gogoeta hori adierazten salatuko naiz.

FAGOR

edaria
epela dagola?
FAGOR 'ek
oztuko
du bereala

O y a l s. a.
Oyal eta eforru almazena
Paregabekoak
Bikañenak

GARIBAY, 4 - TELF. 14304

DONOSTIA
Kontu emen!
Euki gogoan!

Adiskide ta etxekojaunok!

Zuen enmasteentzako esku-erakutsirik onnea. Zuen sukaldarako apaingarri

Eltze azkarra. Asadora-Freidora RADAR. Erre ta prejitzeako aukerakoa

SUPERCACEROLA A PRESION «RADAR»

Juegos Espátulas y juego Cubierto «RADAR»

LANTEGIA-INDUSTRIAS RADAR

EKOARIATZA (Gipuzkoa)

NOBEL SARIAK ETA BESTE

Urtero prestatzen den Literaturaren Festa Nagusia, pentsamendu asko biltzen eta oreutzen da festa horrek adierazten duen eta dakarren ihautei zalapartatsuan. Irabazlea oso ongi ordaintzen duteneko ihautei bat besterik ez baita.

Nobel sariaren intimitate izkutenak erabat ezezagunak bazaizkigu ere, bada agiriko ugari, sari sagaratu hori nolakoa den ikusi ahal izateko. Literaturarena da ohore handikoa, eta Bakearena, berriz, istilu zabalekoa. Literaturarenari begiratu, hona hemen zenbait adierazpen probetxugarri:

SARI IRABAZLEAK

Europarrak	55
Gainontzeko kontinentetakoak	13

Ikusten denez, Europak darama Literaturaren gurdia. Europan dute, nunit, mundu guziko literaturek beren sustraia. Edo beharko lukete izan, eta hau litzateke grafiko hortako datorik hitsena. Herri bakoitzeko tradizioa azaltzeko era bakarra europearra da. Hala nola Neruda, Asturias, Gabriela Mistral eta beste. Julio Cortazar frantses kulturaren sustraitu, eta kultura hortatik edaten duen hontan, zenbait kritikok dienez, nahiko arrazoi omen da Cortazarri Hego Ameriketako egungo "bocm" literariaren adierazle izatea ukatzeko. Eta, ene ustez, Europan zentralismo kultural honek urtetan iraungo du, nahiz eta azken urteotako europar literaturen ahulezia gauza nabarmena izan.

Baina ikus dezagun gainontzeko kontinentetako sarituen nazioak zer-nolakoak diren:

GAINONTZEKO KONTINENTEETATIK

Estadu Batuetakoak	6
Txilekoak	2
Guatemalakoa	1
Israelgoa	1
Japoikoa	1
Australiakoa	1
Indiakoa	1

Grafiko honetan ere, eta baliteke datoren bat gaizki egotea, Estadu Batuen nagusitza ikusten da. Mistral, Tagore eta Estadu Batuetakoak kentzen baditugu, gainontzeko sariak azken urteotakoak dira. Tradizio bati lotuz, eskola sortu eta literatura berri baten ateetan ipini gaituen Borges, adibidez, ez da saritua izan. Europako kultura ukatu eta Hego Amerikako tradizioan murgildu delako, agian? Eta Afrikako poesi berria, Senghor buruzagi delarik. Gero, gure kultura europearrak nahiko ate hesten dizkigu eta ez ditugu Asiako eta Afrikako kulturak ezagutzen.

Mundu guziko konstantea da kultura tipien ezezagutzea... eta ezezagun direnen mespretxea. Literatura sari hauen kasoa, eta joko politikoak baztertu gabe, nik dakidanez Alderdi Komunistako defendatzaile porrokatu bat bakarrik saritu da: Pablo Neruda.

Gauzak honela direlarik, ongi da, baita ere, Europako zein nazio-tako idazleak izan diren orain artean sarituak. Zenbaketa egin dugunean, espero genituen datuak jaso ahal izan ditugu. Ia nazio gehienak daude; ez genuen Italia hain bazterturik ikusterik espero. Baina, hemen ere, errotetako esatera datorrigu burura: Diren guziak ez daudela, eta dauden batzuk ez direla.

EUROPARRAK

Frantzia	11
Suezia	7
Alemania	5
Bretania Handia	5

Frantziaren nagusitasunak ez gaitu harritzen eta ezta Sueziarenak ere, suekar Akademiak ez bai ditu sari hoiek alferrik ematen. Sesma Langerloff nobelagiearen lerromantizismotik ipuin zahar zenbait eraberrituaz, Heidenstam naturalistaren "Renazimendu" eskolaren sortzaile, Karfeldt-en luterano tankera handiko poemak, Lagerkvist-en bizitzaren Jainkorik gabeko zentsu baten bila nahia, nik neuk ezagutzen ez dudana Sach, eta urte honetan sarituak izan diren Martinson eta Johnson-en "proletario" deituriko literatur-eskolarraino bi urrats garrantzitsu aurkitzen ditugu:

A.—Badakigu Kierkegard-ek izan zuen zer ikusia esistentzialismoaren sorreran eta bere bideetan oinarritu zen Lagerkvistek ere. 1916an, lehen guda mundialarekin batera, "Angustia" izeneko nobela idatzi zuenean, munduak jakin zuen eskola berri baten, esistentzialismoaren ateetan geundela. Lagerkvist-en ustez, gizonarengana eta Jainkorik gabeko fede sakon batek salba dezake mundua.

B.—Urte honetako sarietan Martinson proletarioak eta Johnson proletarizatuak beste jira bat eman diote Sueziar literaturari beren eskola hori sortzerakoan. Bi nobelagile hauek, intelektuala Johnson da eta Gide, Joyce eta Proust-en gidaritzapean idatzi izan du.

Kontu asko eta ore gutti. Hitz gehiegi, urtetik urtera erortzen ari den ihautei "bizia" agurtzeko.

Anjel LERTXUNDI

MINTZALDI, KULTUR ASTE, HAMABOSTALDI

Lehen, garai batetan, herrietan gai berezi bati buruz zerbait argitu beharra zegoela uste zenean, mintzaldiak antolatzen ziren. Jakiña den bezala, bakan eta apalak ziren gehienetan.

Geroago, mintzaldi bat edo biren eragina zabaldu nahirik, jendea, arduradun jendea alegia, kultur asteak antolatzen hasi zen. Berez, kasu bakan batzutan ezik, kriterio zehatzegirik ez zen erabiltzen, eta ari nagusi baten inguruan hizlari bakoitzak bere esan beharrak go-goak ematen zion eran prestatu eta moldatu ohi zituen.

Oraindik geroago, mintzaldi soil eta kultur asteak gutxiagiko gauza zirelakoan noski, kultur hamabostaldiak antolatzeari ekin zion jendeak, filma, esposizio, kantaldi, kontzieto eta gainutzeak tartean sartuz...

Martxa hontan, eta probidentziaren laguntzaz, agian laister kultur hilabetetara pasatuko gera, eta geroxago, suete pixka batekin, euskal kulturaren Urte Jubilarretara. Ospakizuna nun, hara peleginazioak ere antolatuko ditugu, autobusetan pankarta eta guzti.

Ez nuke inor minberatzerik nahi, baina uste dut gauza marrik pasatzen ari dela. Zalantzarik ez dago, eta hori gure begiekin argi ta garbi ikusi dugu, zenbait herri eta zenbait bailaratan kultur hamabostaldi ederrik antolatu dutela (hor daude, adibidez, Urola bailaran eginkoak). Oraitxe bukatu berri da Tolosako kultur hamabostaldia ere, eta hor beste urtetan bezala alegia egin dutenik ezin uka.

Baina, galdera hau da, antolaketak eta asmo horiek bide onetik eta gure kultur errealitatearen egia-ahaz doaz, ala gure ametsaren eta kultur-neurosis berezi baten irudimen bidetik? Kultur eginkizun eta eraketa horiei begiratu behintzat, badirudi gure herrian jakintza-egarri sakon bat dagoela, eta, zorritzarrez, hori askotan ez da horrela. Kanpo-itxura dizdiratu baten atzetik jendea mugitzen delakoan nago, eta askorentzat horrelako emanaldi, erakusketa eta jardunaldiak urte guztiko ajolagabekeriaren estalgarri izaten dira.

Kritikatzen jarraitu baino lehen, iritzi nagusi bat argi utzi nahi nuke: ezer ez egitea baino zerbait egitea askotaz garrantzitsuago eta hobeago delakoan bizitu naiz beti, eta orain ere horrela pentsatzen dut. Baina hori argituz gero, puntu batzuk ikuitzen jarraitu beharra dago.

Kultur hamabostaldietan, lehenik, sakabanazio haundi bat nabari da. Hamabost egunean egundoko gai eta problemak ikuitu, aztertu eta sakatu nahi izaten dira, eta hori ez da posible. Bestetik, eta mintzaldiei gagozkiela, nahasketa haundiak ikusten dira hizlari aldetik, bai pentsamendu arloan, bai espezializazio arloan ere. Jakiña, hamabost egun betetzea zaila izaten denez gero, askotan programa nola edo ala osatu behar izaten da, eta ahal denarengana jo behar... nahiz eta aukeraturako hizlariak, zenbaitetan, batere egoki ez izan.

Bestetik, jendeak huts askotxo egiten du (gehiegi). Horrelako ziklo-barruko mintzaldirik ikusi izan

dugu, hizuarria, bere mahaian, hamar edo hamabi entzulerentzat ari-tuz... eta dozena hori, askotan, adiskidetasunaren edo konpromisoaren amorez joana. Gero, espektakulo batzura jendeak beti, eta hau kasik matematiko da, huts egiten du: antzerkita, adibidez. Eta nik galdetzen dut, nola liteke gurea bezalako herri kontzientziadun eta egarritu batetan (aipatzen diren antisia horiek egizkoak badira behintzat) antzerki interesgarri batetara berrehun lagun eskas biltzea?... Baina gero, handik egun gutxitara, ohiturazko kantaldia egon ohi da, eta hara bai, hara joatea prezeptibo da; eta hiru ordukoaren ordeztostekoa bada, oraindik hobe, bokadillo, zato, manta, lanazko txano, patar-botilla eta guzti.

Gauzak diren bezala hartzea egotziago eta zuhurrago litzakeela uste dut, eta horrela, gure egoerak ez duela horrelako muntaketa bitxi-tarako ematen. Partide askotxo asertu eta nekatu izan da horrelako hamabostaldietan, eta beste askotxo lotsaz beterik etxeratu, honako hau bere buruari dioelarik: edo ni seko tontoa eta eskasa nauk, edo herri hontako jendea axolagabe hutsa duk.

Kultur saio horien ordezkorik antolatzen zail dela badakit, baina saio horiei beste itxura bat ematen ahalegindu behar giñake: gai monografikoetaz antolatuz (ahalik eta espezialistatik onenekin); ema-

naldi desberdinak urtean zehar zabalduz; egun askotako gauzak elkarren pillan antolatu beharrean astean egun bateko zikloak eratuz etabar.

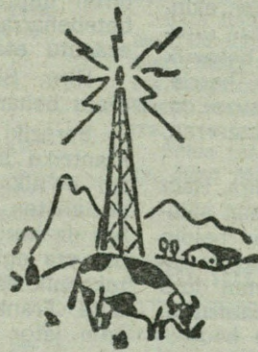
Bestela, gure ameskerien lainoetan murgilduta jarraitzeko arriskuan gaude, eta indar asko alferrik erretzeko arriskuan ere bai. Penagarri baita kultur hamabostaldietako emanaldi askori jendeak zer nolako erantzun eskasa ematen dioten ikustea... «Herriaren premietaz», «herriaren egarriaz», eta herriaren beste horrelako angustia ikaragarrietaz mintzatzetik oraintxe nahikoa dugula uste dut, ze, nere ustez, ez dago «herria» batetik, eta «herriaz mintzatzen direnak edo garenak» bestetik; baizik eta gu herri gera, gu denak gera herri, zu ta ni ta hura, ta beste hura, zu hamabostaldi bat antolatzen ari zera bitartean, gauero bere telebis-ta lasai ikusten ari den hura... Eta egia horren aurka gure ohiturazko neurosisa zeharo alferriko izango dugu.

Guztiei doakigun formazio sakon baten beharretan gera, eta horretarako, nere ustez, espektakularismoen garaia pasa da, eta «euskal unibertsitate permanenteare» utopiarrena bai ta ere. Hemen permanentea, gure eguneroko ahulezia eta ezintasuna baita. Eta hortik kontuak ateratzen hastea hobe izango dugulakoan nago.

XABIER LETE

Donosti-Currerki-Kutxa

EUSKAL IRRATI
SAIOAK

Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Bela Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perira joan
etorriak

Baserriaren alde

Transportes

azkar s. a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak.

Hernanirako bide nagusia, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutizkiñak: 552650-552654

Apartado 1381

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

Ez. FAGOR'ok

sukaldian

YOGUR

GURELESA
GOGOZKOENA

GAIXO AMA SEMEAK

Airea: Amodioa gauza tristea

Ttiti tipitik, ezinbertzea, zer den ez dut hain arrotza, uste gabea, aitaren bila etorri zen heriotza; geroztik dakit, oinaze hori dela egiazki hotza, ixil arazi, baitu betikotz, aita maitearen botza, dolu horrek daut, bizi guzikotz, bi parte egin bihotza.

Hamabi urte, eskoletarik etxerat heldu nintzela ez dakit nola, erran zautaten, nere aita hila zela, lanean ari, eta trakturrak lehertu izan duela, ez dut sinetsi, ikusi arte, ixuriz nigar epela uste izan dut, nere begiek, odola zeriotela.

Ettxera eta, aita maitea, bizirik ezin dut kausi hau onesteko, indar guziak galdu eta Jesusi ohartu nintzan, munduko gauzek, ez gaitzela ilusi heriotzea, denentzat berdin, biziari da nagusi zer garrasia! tresnaren pean, aita hila dut ikusi.

Ama-oihuka hatzeman nuen, zer sofrikarioetan beharrik jaunak, emaiten dauku, kuraia holakoetan familiako, hiru menbroak, ginen amodioetan aita bakarrik utzi beharko, hil harriko xokoetan nigar artetik, hola mintzatu, naiz amaren besoetan.

Ettxera heltze, lazgarri hura, gogoan baitut orai ta dirot bizian atsegin oso, bihirik ezin da guaita holako pena, izigarria, lotsagarriena baita ez dut trakturrak, ikusi nahi, betikotz kendu daut aita orai guk haren orroitzapena baizik ez diogu maita.

Atsegin ezti, bakar bat ez da, neretzat mundu osoan aita ez bainau, hartzen ahalko, lehen bezala altzoan, neretzat ez du, ordain bihirik, izaiten ahal geroan igande oroz, amarekila, biek elizarakoan zuretzat otoitz, eginen dugu, gure tonbaren ondoan

Berrogei ta bat urte zintuen, oraino aita gaztea utzi ditugu, arras trixterik, semea ta emaztea orai artean, egin ondoan, oneski gure haztea bihar zu gabe, deusik ez gira, oi bihotzaren laztea aita maitea, zure betikotz, lurraren pean uztea.

MENDIBURU

ERAMAN-EKARRI'rako

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkiñak: 421869 - 427726

Iparraguirre, 8 - DONOSTIA

ZERUKO ARGIA SALTZEN DA:

ELGOIBAR

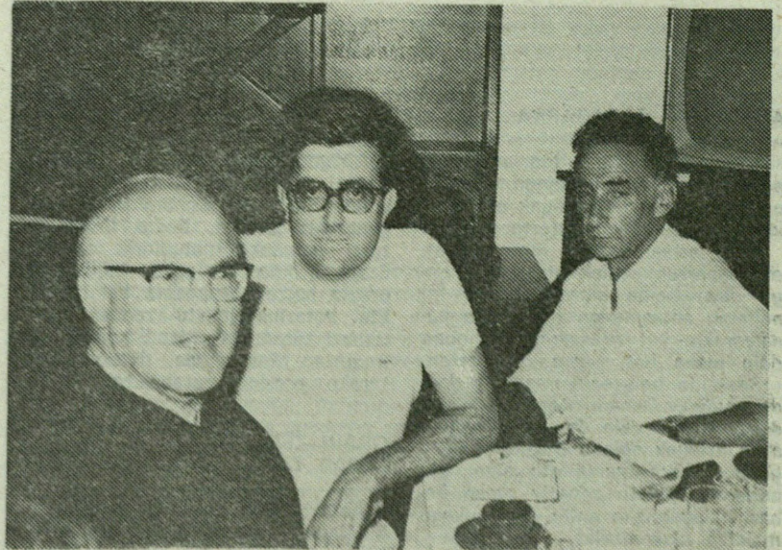
M. Gorostiza

EIBAR

Angera
Markina
Iriondo
Eguren
Gisasola
Barela
Alday
Aranburu
Estanko, 11
Isasi
Simon
Amana
Uraui
Urizar
Siglo XX

Xanti Onaindia

Poesia da herria gehienik zuzpertzten duena

Xanti Onaindia, Endrike Knörr eta «Xalbador»

Poesia da herria gehienik zuzpertzten duena
«Ala ere, urte aietan, euskaltzaleen iritzia, Olerkiaren eta Olerkarien alde, bete-betean iraulirik zegoen. Lizardi, Orixe, Lauaxeta, Jaurtialkoi, Loramendi...

«Bertsolarien artea eta balioa, berriz, gure euskaltzaleen artean naiko baztertua eta aaztua zegoen».
Z. Argiaren 600garren alean D. Manuel Lekuonak aitortutako gertaera duzu hori.

A. Xanti Onaindia, ordea, poesiaz eta bertsoaz arduratu da, olerkarietaz eta bertsolarieztaz. Liburu asko du batz eta besteaz eginik.

Bi omenaldi ospatzen ditugu azaroan, alor hauetan. Hilaren 17an bertsolari zaharrei egiten zaie omenaldia. 24ean, berriz, A. Xanti Onaindiari.

Bi ospakizun hauek direla eta hurbildu gatzazkio Onaindiari.

—oOo—

—Noiz eta nola hasi zinen «Olerki eguna» ospatzen?

—1961garrengo Abuztuaren 29an, Kristo Errege egunez, ospatu zen, hemen Larrean, lehen aldiz. Honela egin dugu geroztik urtero. Ondo erantzuten dute olerkariak. Hogeita hamarren bat edo hogeita hamabosten bat poesia biltzen dira urtero 1959garrean sortu nuen «Olerki». Hortatik hasi nintzen poesi-egunok ospatzen.

—Zer helburu izan duzu «Milla euskal olerki eder» liburu eta «Olerki» sorta olerkarietaz eskaintzerakoan?

—Poesia da herria gehienik zuzpertzten eta lotatzen esnatzen duena. Orain dela hogeita urte «Milla euskal olerki eder» liburu argitaratu nuenen bazen horrelako zerbaiten premia. Olerkia beti atsegin izan zait. Besteek ere atsegin izango zaiela neri atsegin zaidana uste dut. Egia ote?

—Zer eragin duzu poesia xuxper eratzeko ahaleginak egin dituzun?

—Aurrekoan erantzun dizudanaz gainera arrazoi hau ere banuen: lan txikien zale euskal irakurleak. Olerkiek, berriz, laburrak izan behar dute, gaitz-ozpinez izartuak, biziak, herriari zerbait adierazten diotenak. Janari bixi bat eskaini nahi nion herriari. Maitea zuen Euskal Herriak «Olerki». Ez zen berez hil. Galerazia izan zen.

—Zein dituzu gaurko poetariek gogozkoenak?

—Ez naiz inor honekin edo harekin berdintzen egundo ibili. Neretzat denak dira poeta onak, nahiz G. Aresti, nahiz B. Gandiaga, nahiz Bordari. Bakoitzak bere bihotza eta kultura erakusten dizkigu. Halere argi-zalea naiz. Orain-tsu irakurri ditudan errusiar eta hungar olerkari batzuen lanetatik dakusadanez, gauza ederrak esan ditzakegu; argi eta garbi esan ere. Argi-zale dira sortaldeko poetak, sartaldekokoak aldiz ilun-zale. Haiek eguterakoak eta gu ospalekoak izan nonbait. Haiek egunsentikoak eta gu ilunabarrekoak.

—Ona, txarra ala erdipuerdikoa da zuretzat gaurregungo poesia?

—Ez, gaurko euskal olerkia ez da txarra. Asko urrutiratu zaigu lehengo bidetik. Aleman eta ingelesera gehiegi makurtu da. Ilunak ditugu poeta hoiek. Badira guretzat hoiek baino eredu-garriagoak.

—Ez zara olerkiaz bakarrik arduratu. Baita bertsoaz ere. Zer diozu bertsolarieztaz?

—Ondo zaindu du bertsolariak orain arte euskal bertsoaren kutsu eta arnasa beroa. Gaurko bertsolariak, lehen-goei ezer kendu gabe, guztiz txalogarri ditugu. Ikus zazu nola maite dituen herriak; irrika biziz entzuten die. Zantzu eta eredu ederra idazle eta poetontzat.

—Azaroaren 17an dugu bertsolari zaharrei egiten zaie omenaldia. Merezia al dute?

—Bai horixe. Aldi bakoitzari bere azor zaio. Lehengo bertsolariek ederki jokatu zuten. Ez zen irratirik, aldizkariarik eta aretorik garai hartan. Lan haundia egin zuten orduan taberna zuloetako eta sagardotegietako bertsolariek. Baita bertsojartzaileek ere. Gaur agerira eta aretoetara aterata dira bertsolariak. Nolako giroa den ikusi behar da. Mutilak dituz bertsolariak giroari antzematen.

—Zer kidetasun dago olerkiaren eta bertsoaren artean?

—Bada kidetasunik olerkiaren eta bertsoaren artean. Baita diferentziarik ere, txorien arteko hegazkadan bezala. Behar ere bai: ez lukete ederki emango txoriek ere egakera berdinez hegan egingo balute. Olerkaria jaikiago duzu hizkuntza guztietan, bai bulkoz, bai sentimentuz. Gauza ederrak ederki adierazi, hor poetaren zeregina. Bertsolariak, berriz, bihotz-ikutu eta eragin biziagoa eta zorrotasun haundia du. Hala behar ere entzuten daukan herriari dardar eragiteko. Poetek eta bertsolariek behar dute hau, baina bakoitzak bere mailan.

—Zer alde dute batzuk eta besteak?

—Gure bertsolariak ez du inoiz ere goiegi jo behar bere burutapen eta bihotz-ondoetan. Hobe du neurritz, patxadaz eta zorrotz jokatu bere sailean. Bapatean bertsoak arildu eta kantatzea, gure herriarena dela esan dezakegu. Beste inn ez da honelakorik, aintzakotzat hartzekorik behintzat, ezagutzen. Olerkariak ere bere maila zaindu behar du. gogetaz, irudikizunez eta sentipenez aberats eta eder izanik. Ez bedi behearegi jaitsi, bestela, bere hegazkadan, bertsolari mailara makurtuko bait litzateke.

—Zer egin daiteke bertsolari berriak sortzeko?

—Bertsolari eskolak sortu. Ez da zaila. Zorritzarrez ez gara maiu, sail askotan izan beharko bagenu ere. Bere-nezko sena dakartenei zerbait erakustea ez litzateke zaila izango, teknika aldetik bereziki. Gainerakoa bakoitzak egingo luke.

—oOo—

Azaroaren 24ean, Aita Onaindiaren omenez egingo den omenaldian, olerki eta bertso lanak sarituko dira. Merezki du Xanti Onaindiak gorazarre hau. A. Onaindiarentzat pozkariena, berriz, olerki eta bertso mordoa begien aurrean ikustea dateke. Zorionak aldeztu aurretik.

ERRIALDE

Xanti Onaindiaren omenaldia dela-ta

Hil honen 24ean omenaldi bat eratzen da Xanti Onaindiaren ohorez. Albiste hau, gure gizartean hain sarri eratzten diren omenaldien albisteak bezala, ez litzateke garrantzi handiegikoa izanen, Xanti bezalako gizon baten aurrean aurkituko ez bagina.

Kultura ez dela inoren monopolio sinetsi nahi dugunok eskatzen duguna, kultura zaletasunaren gibeletik, zibilizaziotik, goitik eta behetik inolako gauza izkutuak, zorne pozointsuak ez gordetzea da. Kontutan hartzekoa da, baita ere, Artamendik dioen bezala, pelota partiduak hogeita bira jokatzeko direla. Eta, azkenik, aita karmeldar ohoretsua, Xanti Onaindia da. Ez da gutti.

Baldintza hauek bete ezin dituenak gelditzen da oreka gorde ezinean, gurditik at. Gero eta urte gehiago, arrisku handiagoa duzu gurdia karranka egiteko. Arrisku horetan ibilia da, gu denok bezala, Xanti Onaindia ere, bainan pelota jokoa hogeita bira dela dakienak bakarrik du aukera batzuk egiteko eskubide. Aukera horren barnean eskaini digu Xanti Onaindiak bere lan ugari eta joria. Digu diot, ez bai dio euskal ente metafisiko zoragarri baina zail bati eskaini, euskal-

dunoi baizik, sukaldean eta kalean, ikastolan eta kultura-bizitzan euskaraz egiten ahalegintzen garen, eta hain errukari ez garelakoan gauden euskaldunoi.

Bere aukera Kulturala ez da, nere baitan behintzat, neretzat egiten direnetakoa izan. Liburutegietako, hautsez betetako paper zaharretako eta inkunabile ximelduetako arratoi paper-zale eta berri-jale izatea gaitza bai da egungo egunean.

Xanti Onaindia biltzaile da. Xanti Onaindiaren fraile-gela behartsu eta nahasian izan denak eta bertan pare bat ordu igaro dituenak daki lan haren berri: Lan bakartia, estimazio guttiko lana; satisfazioak haizearen adarretan kullunkatzen eta haizearekin batera ihesten dutenetakoa. Geroan ikus ahal izaten dira bilduma lan hauek. R. M. Azkueren lanekin gertatu den bezala. Hala ere, gero eta gehiago erabiltzen dira. Zein musikari da egun Euskal Herrian Azkueren «Cancionero» erabili ez duenik? Eta nor litzateke euskal poemagintzaren joera eta historia azter nahirikan, Onaindiaren «Milla euskal olerki eder» baztertuko lukenezik?

«Milla euskal olerki eder», «Jolasketa»,

eta orain bertako «Euskal Literatura» liburutako joera antzekoa da. «Karmel» aldizkariaren aulkia zorrotzak ez du planteamendu berezirik egin bere «Euskal Literatura» prestatzerakoan. Koldo Mitxelena laburpen bat eman nahi zuen eta hutsune ikaragarri bat bete nahi. Villasantek, gero, ikuspide zabal bat agertu nahi izan zuen eta kritikaren bideetan ere ausartu zitzaigun. Ibon Sarasolak kritika egiteko beharrezko diren bide berri eta garaian garaiko gizartean oinarrituriko iritziak eman dizkigu geroaren geroan. Eta, egun, Xanti Onaindia datorkigu lan berdin baina desberdin eratutako batekin. Bere literaturaren kondairan ez bai du iritziak garrantzirik. Sarritan, ene ustez, baztertu ere egin behar da. Bere literaturaren kondairan garrantzirik haundiena duena data da, idazle askoren eza-gupidea, haien dato ugarien aurkitze eta salbatzea... arratoi paper-zale baten lana.

Zorrotzan, Onaindiaren arratoi-gelatik kano antolatzen den omenaldian parte hartzerik izanen ez dugun guziok dugu Xantiri zer eskainia: gure esker ona eta zorion beroenak.

ANJEL LERTXUNDI

NEKAZARITZA AN ET A EMEN

BIZIMODU
ESTUA

Jose Alkiza

ARTOA ETA GARAGARRA...

Etxean arto gutxi eta auzoan... pentsua garesti. Aurtengo udazkene negargarria da, lañoak ere malak danielak daude atertu gabe.

Gure artean egiten diren artoak eta babarrun sailak utsaren urrango dira; baiña alere, zenbait familiatan antzemango zaio urtea pasatzerako, bat ere ez baiño ohea dela piska bat, piska izan arren. Bestalde belazeak urasetuta daude, putzu. Ganadujatenik ezin da egin. Behirik ezin da larrera atera, a ze aztakak egingo lituzketen! Dagoen belarra txarra eta otza; eta negurako pillatu zenetik eman behar... dagoeneko asita, ez daukagu maiatza arrapatutik!

Olakoetan pentsu gehiago behar da, lehen ainbat bururi eutsi nahi bazaio eta... eros ahal baledi. Ikus dezagun ba nola dabilen aleen eta pentsuen mundu ori.

ERABAKI ZAIKIEEN PREZIOAK

Irailaren 27ko ministroen batzarrean erabaki ziren datorren urtean aleek izango dituzten prezioak. Orrela nekazariak badaki erein aurretik, kosetxa biltzen duenean S.E.N.P.A.k zenbat pagatuko dion kiloko.

Erabaki eta izendatutako prezioak auk dira:

—6,90 pta. 6 lerroko garagarra-
rentzat.

—7,50 pta. 2 lerroko garagarra-
rentzat.

—8,10 pta. artoarentzat.

Salneurri auk orain urtebete izendatu zirenekin konparatzen baditugu, % 8 garestitu da garagarra (orduan 6,35 zen eta orain 6,90) eta tzea dela eta lantu jotzen asi dira batzuk; ez, noski, beren soroetan % 15,8 artoa.

Beti bezala izugarritzko garesti-garagarra ereiten duten nekazariak. Auei, oso gutxi igo dela, iruditu zaie eta arrazoiarekin.

Izan ere urte bete ontan, garia sortzeko behar diren beste gauzak: makineriaren gastua, eskulana eta batez ere abonoak zenbat igo diren kontuan artuta, kiloko 4,08 garestitu behar zuen gariak. Eta arabera ortan garagarra, artoa eta beste aleak...

F.O.R.P.P.A.n gertatua

FORPPA.koek bildu zirenean, orrenbeste eskatu ere egin zuten nekazarien sindikatuak, datoak eskuan zituztela eta numeroak eginez eskatu ere. 8,77 nahi zuten garagarrentzat. Baiña azkenean

ortik behera geratu dira prezio oiek.

Arrigarriena, ordea, ez da ori; beste au baizik. Beste iñork ez zituen dato oiek behera bota, ezta gezurtzat jo ere. Beste iñork ez zuen egindako estudiorik azaldu. Ezertan oinarritu gabe, bajuagoko prezio batzuk proposatu bai ordea. Eta botazioa jokatu zenean alek irabazi zuten: 14 alde, 6 kontra eta 2 zurian. Eta orrela, datorren urterako prezioak erabakita gelditu dira.

ORAIN ZER GERTATU
BEHAR DU?

Asteko esan dezagun, gauza garbi dagota, prezio oietan saltzeko, garia, garagarra eta artoa ereiteak ez duela merezi. Gauzak behar bezela egiten baditu, tokatzen zaizkion ongariak lurrari botatzen badizkio, galeran aterako da nekazaria; abonoak altxatzen baititu kostuak gehienbat.

Abonoen merkatua. Joan den uztailaren 23an gobernuak eman zuen ordena, ongariaren gora beherak zuzentzeko. An erabakitzen diren prezioetan erosita ere, garestiegi dira, gero aleak ortan saltze ezker. Baiña leku askotan ez dago ongarririk ez prezio ortan, ez bestetan. «Estraperloan» erosi behar da eta askoz garestiago, jakina.

Ontara ezker ez da zail antzematen nekazari askok, zer egingo duten: azirik ez erein, edota, azia ereiten badute ere, abonorik bota gabe utzi lurre. Ondorena jakina da: askozaz gutxiago emango du lurrak.

Aurten garagarra kanpotik ekarri beharrean gertatu badira, datorrenean garia ere ekarri beharko dute, jendeak nahi aña ogi jango badu.

NONDIK ETA ZENBATEAN
EKARRI?

Izan ere mundu guztian dago alea gutxiagotxo oraintxe bertan ere. Bazter guztietan ongariak eskatu eta garestitu dira, beraz datorren urtean ez dira uza oieak izango kanpoetan ere eta izugarri pagatu beharko da kanpotik ekartzeko ezker. Eta ori, saldu nahi badute. Bestela ogia «razionamentuan» jarri beharko da.

AURTEN GERTATU DENA

Aurten garagarrekin gertatu denak erakusten du ori nahiko garbi. Prezioak bajuegi zirelako neka-

zariak ez zioten SENPari alerik eman. Berek jaso zuten, pentsu etxeei saltzeko. Behar zen garaian merkatuan salgai ez zegoelako, kanpotik ekarri zuen gobernuak; baiña zenbat pagatuta?

Ez dute esan, noski. Egun aietan, ordea, munduko merkatuetan 163 dolar egiten zuen toneladako eta ori kiloko 9,75 peza dator. Gaiñera prezioetan porturaino iritxiko zen eta andik aurrerako karretoak ere, erantsi behar zaio. Orixe berbera gerta daiteke datorren urtean ere: bertakoari prezio baxua jarri eta gero urrea pagatuta kanpokoa ekarri.

GURE BASERRIAK

Gipuzkoako baserritarra ez da artoa, garagarra edo garia saltzetik bizi; baiña gora behera auek erdiz erdi arrapatu dute. Ikulluko gana-

duak bazkatzeko pentsua erosi behar baitu, gero eta gehiago gainera. Bestela ez dago, ez ainbeste esne ateratzerik, ez ainbeste erraldeko zekorrek azterik.

Abonoen eskasia eta «estraperloa» berdin berdin nozituko du belazeak ongarrizterakoan. Lurrari eman egin behar zaio, kenduko bazaio. Gorotza ez ezik, mineralak ere behar dira, leku gutxian belar asko eta ona jasoko bada.

FORPPAn gertatu dena, berri, behar bada ez da aurrenekoa izango eta jaso dezake gogoan esnearen prezioa erabakitzen asten diranerako.

Kaleko jendea ez da gauza auetaz arduratzen. Baserritarrek kosta gabe egiten dituela jeneroak iruditzen zaio, eta ohitura duela lantu joka aritzeko. Baiña ogia «razionamentuan» jartzen badiote...

BERRIAK

BEEFALOA

Aragia garesti dago jan behar duenarentzat. Ganaduzaleak merkeegi dagoela dio, pentsuak asko balio duelata. Beraz irtenbidea belar utsa janz denbora gutxian erralde asko egingo litzatekeen ganadu klasea sortzea litzateke.

Ori asmatu nahirik ari dira Iparrameriketako ganaduzale batzuk, eta 15 urteko lanen ondoren badirudi iritxi duela Domenith Basolo jaunak. Sortu berri duen animalia orri «beefaloa» jarri dio izena.

Lehendik ere bazekiten Iparrameriketako ganaduzaleak behiak bufaloekin kruzatzek; baiña jaiotzen ziren umeak ez zuten aurrerako balio, «mando» ziren, antzu.

Oraingo ontan Basolok sortu duen animalia, 8statik 3 bufalo da, beste 3 txaroles eta beste 2 hereford. Eta ugaltzen dira, balio dute umegiteko. Basolori jaio zaizkio 5.000 beefalokume. Azi ditu. Orain sekulako eskea dauka beefalo oien aziak behiak estaltzeko eta datorren udaberrian jaioko omen dira beste 500.000 beefalokume.

Aragia ona du. Jarri zuten salgai Californian aprobarako eta bi egunena saldu ziren 30 buruak. Batzuei garratz antza iruditu zitzaion aragia; baiña gehienak idienaren antza eman zioten eta gustora jan. Pobetu on egingo duen aldetik ez dago zalantzarik, % 18-19 du proteina, zekorrenak bezelaxe; grasa berriz, askoz gutxiago % 7 bakarrik eta idiak % 25 izaten du.

Merke sor daiteke. Izan ere bere aurreko bufaloak bezala, belarra bakarrik jaten du, ez du pentsu beharrik. Gogorra da eta azkar azten dena. Basolori, 8 illabete eta 28 egunean egin zaizkio bizipixa 500 kiloko. Pixu ederra da, alazankoa, eta pentsurik gabe!!

Emen ez ezik mundu guztian aleak eta pentsua garesti eta eskas dagoen ontan, aurrerapen izugarria da au.

Eskerak gure partez bat edo batek burua nekatzen duela.

AZUKREA, ETXEOANDRE, AZUKREA

Gure etxekoandreak azukrea etxeratu ezinik dabilta. Lehen zakuka erosten zuenak ere, orain kilo banaka erosi behar... eta ainbeste ere, saltzen diotenean. Lehengo batean Bilbaon, kolak omen zeuden dendetan kilo bana azukre erosteko. Ahitu egin omen da... garestitu egingo omen da...

Zer gertatu da?

Azukrea erremolaxetik ateratzen da. Baita kafiaberatik ere Cuban eta lurralde beroetan; baiña Espainian erremolaxetik bakarrik.

Ara zertara iritxi geran:

Espainia guztian aurtan 7.000.000 tonelada erremolax sortu behar ziren; ortik aterako ziren 980.000 tonelada azukre... baiña 620.000 tonelada aterako dira gehienaz ere, ez baita oinbeste erremolax sortu.

Igaz orixe bera gertatu zen: erremolax gutxi egin zela, alegia. Orregatik aurtan gobernuak 500.000 tonelada azukre Cubatik eta Argentinatik ekarri behar izan ditu, datorren udaberri arte azukrerik falta ez dedin.

Baiña zenbatean erosita?

Mundu guztiak gozatu nahi du nonbait bere ahosapaia, azukre so-branteak ahitu egin dira behintzat, eta daukanak ez du merke eman nahi. Nazio arteko merkatuetan, oraingo prezioak 650-700 dolar dira toneladako. 40-42 peza dator kiloko. Gobernuak erosi dituen partida guztiak ez zituen, noski, orrenbeste pagatuko; baiña 24 peza baiño gehiago, bai orratik.

Zergatik kutxitu da erremolaxta?

Lurrean lan egiten duten nekazariak ez zaielako gastutarako ainbat ordaintzen. Igaz % 2,8 eta aurtan 2,7 bakarrik igo da erremolaxaren salneurria. Bitartean, petrolioa delata... zenbat tratoreen gasoila, abonoak, karretoak, eta abar?

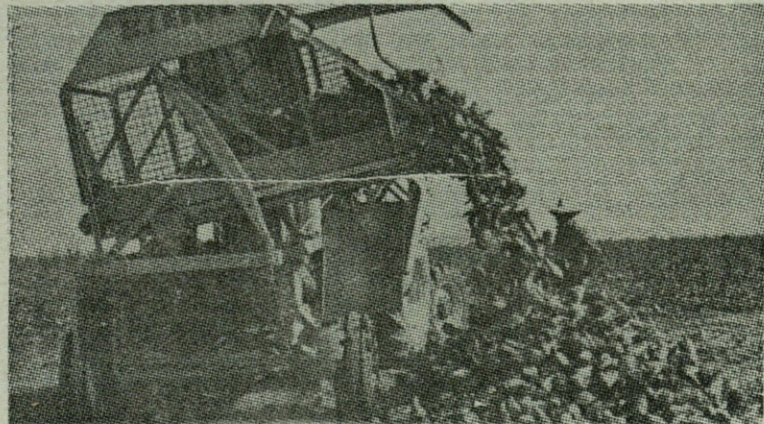
Alere ez ikaratu, etxekoandre. Datorren urterako konponduko data arazoa au. 8 milloi tonelada erremolax sortzea nahikoa litzake, ortik aterako lirake 150.000 tonelada azukre. Eta ortarako aski da... erremolaxaren prezioa behar den tamaiñara altxatzea.

OBE DA ANDREAK BEHIAK JEZTEA

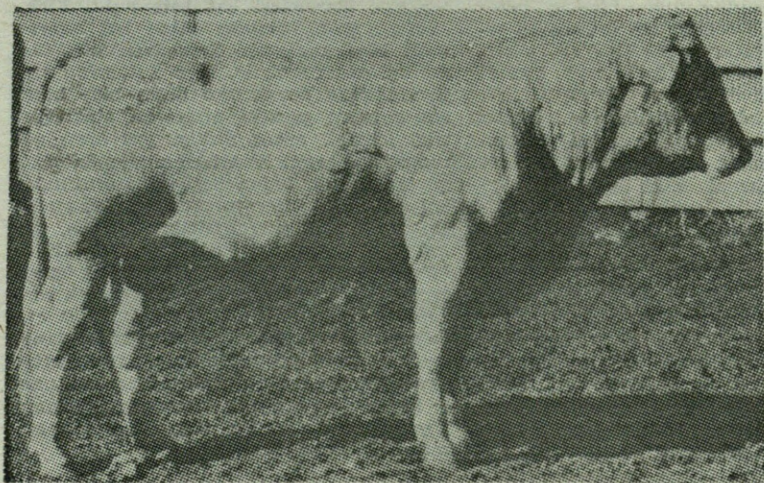
Iparrameriketako, Suezian, Alemanian eta beste zenbait tokitan egin dituzte azterketak eta aprobak esne behiekin eta azkenik ondorio au atera dute garbi: makinaz behiak jezteko lana emakumeek egin ezker, gizonezkoek eginda baiño esne gehiago ematen dutela behiek. Ez xurrua txiki bat gehiago bakarrik. Badira behitegiak, eguneko eta behiko litro erdi bat gehiago eman dutenak; eta batzaz beste, esan daiteke litro laurden bat gehiago ematen duela behi bakoitzak egunean.

Behi berak, andrazkoak jeltzita esne gehiago emateko arrazoiak auek omen dira: Goxoago, eztiago eta xamurrago tratatzen dituztela behiak; zakarkeri eta bullarik gabe, abots emez itzegen dietelako, lasai egoten direla; errapeak eta jezteko tresnak, obeto garbitzen dituztela eta orregatixe behiak errapekomin gutxiago arrapatzen dutela.

Orra ba, nagusi, gehiago denari aitortu egin behar zaio, utzi andreaki behiak jezteko lana, feriatik etxerakoan aflatzen gelditzeko ere, obe data.

«...gaur bere kulpaz igo al dira azukre ta oliva...»

Belar utsez, berrogei ta amar erralde

Ez dira alaiak egun auetan zabaltu diran berriak; komeri latzak pasa bearra ditula gure erriak, ohea dala danok aurretik ondo artzea neurriak, galtzak pixka bat estututzeko diote agintariak.

— II —

Ministroaren esanak neri sartu didate dardarra, berriro danok daukagula galtzak estutu bearra. Jexten ari da pezeta eta jexten ari da dolarra: txiki ta aundi, guzintzako, dator emen negu txarra.

— III —

Mundua nola dagon berri, dana zearo nastua, ez da erraza izango noski egiten danon gustua. Gaur lanetikan bizi danentzat txit bizimodu estua. Ogei durokin ez du beteko orain konprako xextua.

— IV —

Nere ustetan ari da jartzen gauza oso serioa, lenago juxtu dabilenentzat auxe da alibia: guzien kulpua zuana emen, omen zan petrolioa, gaur bere kulpaz igo al dira azukre ta olia.

— V —

Gu geienean exkax gabiltza, au bizimodu alua. Beti zerbaite badago emen galdu arazteko lua. Ez bedi, beintzat, emen azaldu geiago estraperlua. Gutxienean izan dedilla esnea eta talua.

— VI —

Olio ta azukrea gaur emen daude exkaxian. Etzan izango daukagun lurrak ondo dantatu bazian. Emen aurtxoak azukrerikan gabe jateko trantzian, ta besterentzat erremolaxta biltzen gabiltza Frantzian.

— VII —

Gizonak zerbaite egin bear du premian dagoenean, emen pagatzen etzaielako joaten dira geienean. Nekazariak oso gustora aritzen dira lanean, lana eginda zerbaite probetxu nunbait ikusten danean.

— VIII —

Emen askotan egiten ziran len millaka tonelada, baiña saltzeko orduan beti oztupoa eta traba. Azkenerako danak nazkatu ta egiteari laga, gaurko azukre exkaxi ori ortikan datorrena da.

— IX —

Ari diranak egun sentitik gauean illundu arte, ez al da ondo, irabazian, pixka bat artzea parte. Azukrerikan ez da izango, emen geiago sobrate, nekazaria bear bezela pagatzen ez dan bitarte.

— X —

Okerra au da, nere ustetan, agintari ta nagusi, ni arritzen naiz orainartean, nola ez degun ikusi: lana eginda ezin badira itxura antzean bizi, aurrera ere joango zaizkigu estranjerira igesi.

MATXAIN

ELIZAREN BERRI

KONTSEJU EKUMENIKOAREN BATZARRA
JAKARTA-N ETA NEU

Eliza katolikoaren Sinodoaren ondoan, Elizen Eku-
meniku Kontsejuak eginen du bere batzar nagusia, bos-
garrena, 1975eko Abuztuan, Jakarta-n.

Batzorde Nagusiak lanik asko izan du gaia, hauta-
zen baino gehiago, egoki formulatzen. Azkenean, ho-
nela eman zuen aditzera 1973ko abuztuan: «Jesukristok
liberatu eta elkartu».

Gai nagusia aztertzerakoan, honela banatuko dira
lan sailak Jakarta-n: 1) Kristo gaur aitortu; 2) Elkar-
tate baten eskakizunak; 3) Fede, kultura eta ideologia des-
berdinetako gizon-emakumeak elkarrekin; 4) Libera-
zio eta elkarterako hazkuntza edo hezketa; 5) Egitura
zuzengabearen kontrako eta liberazioaren aldeko bo-
rroka; 6) Giza hazkunde edo desberdintasunaren
teknologiaren eta bizitzaren kalitatearen anbiguitatea.

Gai horietan, begibistan dago, asko dira 1974eko
sinodoak erabiltakoen antzekoak. Baina, bat da kon-
tutan besteren gain hartzekoa. Nolabait Sinodoan
ere erabilia, baina hemen (Jakarta Batzarrean) be-
rariz erabiltzekoa. Hirugarren puntuaz diot: «Fede, kul-
tura eta ideologia desberdinetako gizon-emakumeak
elkarrekin».

Hona. Elkarrekin bila ibiltzea, aipatu txostenaren ara-
bera, ez da kristauen monopolioa. Kultura eta ideolo-
gia guztietan nabari da jendea elkarrekin jatorren bila.

Eta esan behar da, azterketa puntu hori ez du sar-
tu Elizen Ekumeniku Batzardeak halabehar utsez. Bai-
zik eta, batzarra non egitekoa den kontutan hartuz,
puntu hori gogoan eduki beharreko zeritzaion: Elizak,
sinu, seinale, ezaugarri izan nahi baldin badu, asko-
tan agertzen duen baino irekiago behar du azaldu bere
burua. Elizak kultura guztietara behar du irekia.

Eta halaxe. Berariz agertzen du puntu hori Batzor-
dearen xostenak.

Beraz, hirugarren puntu hori honela azaltzen ahal
genuke: gizadi guztia dabil batera elkarrekin zuzen eta
jator baten bila. Horrez gero, kristauak ez dira, nahi
ta ez, bestek baino hobekiago prestatuak elkarrekin modu
jatorrak bilatzeko.

Kristau unibertsalismo jatorra mundu eta gizadi guz-
tira hedatzen da. Elizak azkarregi esan ohi dute berak
Jesukristok liberatuak eta elkartuak dituela, gizadia
kanpoan utziz, sakabanaturik utziz.

Honela, beraz, Jakarta-ko Batzarrearen xede nagu-
siak, liberazioa eta elkarrekin, askatasuna eta batasuna
izango dira.

Arriskua, kristauontzat, bestetara, beste kultura eta
erlijiotara, garaitzapen sentimendu harroz joatean da-
go. Dena erakutsi dezakegulako ustetan, ezer jaso ez
dezakegulakoan. Jakarta-ra joatean, zein postura era-
mango ote dute kristauak?

Baina, urrunegi jo dudala, konprometitzen ez duen
lekura jo dudala aurpegiara bota ez diezadazun, Irakur-
le, hona.

Idazten ari naizen Saindu Guztien jai egun honek
gauza bera dakarrit burura. Eta da, saindutasuna ez
dela Goiko Zeruko arazoa, saindutasuna ez dela Eliza
barruko arazoa, saindutasuna ez dela nere kultura eta
ideologia barrukoa. Saindutasuna, zuzentasun nahia,
kultura eta ideologia desberdin anitzetako gauza dela.

Eta hori, hurbilagoko arazoa dut. Zeren ondoan, in-
guruan bait ditut neurri ideologiako ez diren taldeak.
Hona.

AMUNSA

ENE ANDREGAI ZENA

Uste gabean etorri zaut, gaitzeko berri trixtea
nihauri erran, behar zutenek, neke baitzen erraitea...
Oto ixtripuz kolpatua da, zure andregai gaztea...
Ihardetsi dut, grazia duta, bizi deno ikustea?

Ordu berean, ikusi ditut, beren begiak apalik
ohartu ere, ez zuketela, ihardesteko ahalik
ez da sekulan, nitara jautsi, hau bezalako itzalik
bien oinetan, erori nintzan, lurrera zabal zabalik.

Ez dakit nola, ereman nauten, otoz ala besoetan
ez baitakigu, nun eta nola, gabiltzan holakoetan
Dakitana da, lehen solasa, zure ganberako borten
nahi nukela, ni ere hila banintz zure ondo hortan.

Oren trixteak, lotsagarriak, denentzat latzaren latza
kolpatua dut, uspelkatua, haundizki nere bihotza
ikusten eta, hunkitzen ere, dut maitearen gorputza
transiarazten, baizik ez bainau, baita beti berdin hotza.

Haren aitama, haurride eta, guziak umil umilak
ezinbertzean, ezin jasanez, ez gaude ixil ixilak
bihotz urratzen, gelditu gabe, entzuten dira ezkilak
Gure bihotzen, joiteko aski, ez direa gure hilak?

Lau mutil gazte, etorri ziren, banak galtza xurietan
horiek ere, denak bezala, mokañesak eskuetan
jende guziak, zahar ta gazte, nigarrez zure oinetan
zure etxetik, ateratzean, bederatzi oinetan.

Ordu berean, hasi baitira, urruriak zakurrak
horiek ere, beren gisako, dituzten azken agurrak
ez baitituzte, urruriak, ezitzen gure nigarrak
espos arropa xurien partez, estaliko zaitu lurrak.

Bizia utzi, eta gorputzez ere dugu utzi behar
erraiten ahal ez den gauza da, betikotz utzea elgar
ez da dudarik, hil harrietan, izanen zera zu bihar
hil eta zure tonba berean, nezatela otol ezar.

Hogei eta bat garren urtean, ez zinuela bete
etsigarri da, zinez neretzat, zure betikotz joaitea
hobe litake, memento huntan, batere ez izaitea
lazgarri baita, zu nere bixtan, hil harrietan utzea.

Zure ondoan, tonba begirat, jinen naiz egun guziez
zurekin solas egin beharrez, eta zuretzat otoitzez
zeren betikotz, elgar utzia, badugu ere gorputzez
ez dugu nehoiz elgar utziko, arimaz eta bihotzez.

Nere begiak, malkoz beterik, hemen naiz umil umila
ez da hiltzerik, bi bizi dira, maitea ez zira hila
Jainko maitea, lehen bai lehen, etor zaite nere bila
lurrean egin ez den ezkontza, zeruan egin dadila.

MENDIBURU

ON KOSME ETA ERIOTZA

Bidarrai, mugaz bestaldeko erri tiki eta polita duzu. Oraindik orain,
igande batez, bertako Elizan arkitzen zan On Kosme, Mesa Nagusi batean.
Pozik zegoen; guzia euskeraz: predikua, kantikak, doinuak, dena emen
bezalaxe. Ango eta emengo euskaldunen senidetasuna, maitekero eta bi-
ziki sumatzen zuen bere biotz barnean. Egia esatez gero, ez zen ez dena
Liturgi otoitza; bazituen bestelako pentsakizunak bere barne baitan. Auek
bezalaxe izkuntzaz, arranzaz eta izatez euskalduna izaki eta ala eta guztiz
auentzat ni arratz eta erbesteko. Euskaldunen zatiketa tristea. Gutxi izaki
eta zatituak geografiaz, pentsaeraz, politikaz, gramatikaz, jeografiaz...
Pentsakizun beltz aietatik Bidarraiko Erretor Jaunak esnatu zuen, zioenean:
«Zoazte Jaunaren Bakean».

Poliki-poliki irten zen jendea Elizatik. Ango erriska geienetan, III-le-
rriek (Kanpo-Santuek) Eliza inguratzen dute; Kanpo Santu barnean ja-
sota daude Elizak, biziek eta illek elkarrekiko batasuna guztiz sekulan
galduko ez balute bezela. Jende erdia erri barnean sakabanatu zen; beste
talde aundia il errira joan zen. Emazteki eta gizon, gazte eta zaarrek, ba-
koitzak beretarren illobi aurrean, otoitzari ekin zioten. Zigarra sumatu
zuen blotzean On Kosmek; batik bat, txapela kenduta otoitzean ari ziren
gizon aiek barruko ikara aundiena zemaloten. «Margolari batentzat, zioen,
benetan zoragarria kanpo-santuko Irudi au». Bere pentsakizunetan onela
jerraitu zuen On Kosmek: «Bizia eta eriotza bat eginik llerri onetan; Bi-
darraitar auentzat eriotza ez da guztiz nagusi; auentzat eriotzak ez du
guztia amaitu; esperantza biziz oinarritutako bizia daramate onoko auek;
eriotz kezka aundirik duenik ez dirudi jende onek».

Instan batean Eliza eta llerria ustu dira. On Kosme bakarrik gelditu da
llerrian. Eriotzaz lokartuta zeuden ainbat senideren alde Gure Aita bat
errezatu eta, aldegin du.

—o0o—

Gau luzea On Kosmerentzat egun artako gau ura. Lorik ez begietan
eta naaste-borraste eten gebeak bere buruan: Bidarraiko Meza Nagusia.
Bidarraiko Kanpo Santu polita. Bertako illobi zuriak. ... aurrean otoitzean
ziarduten gizon eta emakumeak.

Burua bero eta oiñak otz. Jira-bira batera eta bestera eta On Kosme-
ren gorputz tristeak ezin inolaz atsedenik ar. Orrelakoetan, patxada piska
bat artzeko edo berriketari eman oi zion:

«Ai Kosme, Kosme, ireak ere laster egingo dik. Ari aiz bai, eginalean
bizia luzatu nairik, baiña alferrik, laster duk ire sudurra luze-luze eta ire
boa zabal zabal, azken atsa eman ondoren. Laster aute zulora botako
eta orduan, zer? Ire illobiak errezatzaille askorik ez dik ikusiko. Nork ire
aurreko On Jose Antonioren illobi aurrean, Aita Gure bat errezatzen».

—Kosme, Kosme, izerdi larritan ago; ez aiz gizon bulartsua. Eriotz-
-aurrean kezkatu eta beldurtu ago. Ainetseraño izutzen au eriotzak?

—A Jauna, Zu al zaitut? (Kristo mintzatzen ari zitzaioela, uste zuen On
Kosmeri), Zatozkit, bai, zatozkit, bai, zatozkit, bear baitut nere barne
naasi au zerbeit baretu; Eriotz-beldur naizenez, diotzu? Bai, arranopola.
Ta... Nor ez? Zuk ere, Jauna, erronka aundirik ezin ba jo. Gure auzoko
Patxika trumoi otsa entzunik, dar-darka jarri oi da beldurraren beldurrez;
ezinlean, izerdi larritan lurrean aspeztuta, ez ote ziñen ba egon Jetsema-
niko Baratzan zure begiek eriotza sumatu zutenean? Gero bulartsu jokatu
zenuela? Bai noski. Baiña aurretik, zerutiko indarrez sendotua izan ziñela
ez aaztu gero, e?

—Ai Kosme, Kosme, i beti lotsagabe. Ik zer dakik nere Aitaren naiaz?
Aaztu zaik, pekatua ezik, gizonaren auleria guziak nere bizkar gain artu
nituela? Ni larri eriotz aurrean, zuek lasalago arki zaitetzen eriotz or-
duan; Ifernu beltza nere baitan sumatzen nuela ni Jetsemanin, zuek se-
kula santan ifernu jabe ez izateko. Zer dakik ik misterio auetaz?

—Bai, Jauna, batzuetan zerna esan oi dizut, batik bat, nere buru
aundi au leertzeko zorian puztuta bezala badaukat. Adiskide zaitut eta
orregatik mintzo naiz batzuetan lotsagabe xamar. Barka nazazu.

—Ago isillik. Zer dalata barka-eske? Biar ere gaur bezain lotsagabe
jokatuko duk ik Nerekin. El diezalogun ariari. Guztiz interesgarri irudi-
ditzen zaidak eriotz gai ori. Esan diezadak, Kosme: Zer duk ire ustetan erio-
tza?

—«Bizitzaren amaiera eta bukaera noski. Ildakoa ez dago geiago mun-
du onetan. Gizona pertsona bat da eta gizonak eriotzarekin pertsona be-
zela munduaz dituen arremian guziak gaitzen ditu. Eriotza, Agur luze bat
da munduari: Agur nere Euskal erri, nere etxe, nere itsaso. Ez nago geia-
go mundu onetan. Ildakoa biziekin ez da geiago elkartzen. Agur Krispin,
nere mus lagun tranposo aundia, Agur Kasilda, erriko kontakatu berritsua
alena. Ez biziak ildakoekin eta ez ildakoak biziekin elkartu aal izango diar
munduan. Gizona oso osorik arrapatzen du eriotzak, mundu, gizon eta gau-
za guziekin arremian guziak gal erazten baitizkio. Anima ez dela iltzen?
Anima ordea ez da gizona, ez da pertsona eta eriotzak oso osorik gizona,
pertsona bezela, mundu ontarako ezereztuta uzten du.

—Filosofia merkea erabili duk, baiña ongi mintzatu aiz. Geroari bu-
ruz, gauza bat duzue ziur gizonok: «Ilko zaretela». Bizitzen asten dene-
tik, eriotza dik posibilitate aundiena gizonak. Gizona jaitzen denetik, aski
zaar baduk iltzeko. Il bear duen izaki bat duk gizona. «Ilkorra, il bearreaz-
koa» duk gizonari ongien dagokion itza.

—o0o—

Aurra lotarazteko, zein gauza gozoa den amaren seaska kantal Alaxe
izan zen On Kosmerentzat Kristoren abots ezti ura. Pitinko-pitinka puz-
tutako burua bere neurria eldu zen. Sargorian aize fiña bezain laztana
izan zitzaion soas-aldi ura kiskalirik zegoan On Kosmeren bekokiarentzat.
Ukendu gozoz igurtzitako oiñen antzeko blurtu ziren On Kosmerenak epel-
epel. Itzali ziren bere bi begitxuak. Laster zen lo zorroan On Kosme.
Egin beza lo-lo gure On Kosmek

AROSTEGITAR JOK

Otsein

PENSATU ETA EKIN

Frigo tresnak - Ontziak garbitzekoak

Labadorak superantomatikak - Ur berogailuak

Lehor tresnak - Estufak

lezo

IBILALDI NEURTUA

Allerru Elkarteko Mendi-taldeak antolatutako V Ibilaldi Neurtua Urriaren 27an, igandez, ospatu zen. Hasera goizeko zazpi t'erdietan eman zitzaion. Eguraldia ona izan ez zenik ez da esan beharrik, noski, baina ohiturik direlako edo katarrik harrapatzeko beldur ez zirelako, hor ibili ziren, Jaizkibelen zehar, euria goian behean, hogeitama lau bikote.

Joan den urtean baino berrogeitama bikote gutxiago izan dira, baina ez da harritzekoa horrelako eguraldiarekin, halafede! Datorren urtean ez al da, baldineta, urria hain euritsua izango, eta seguru mendizale gehiago bilduko dela.

Zorionak, beraz, antolatzaileei, hain eguraldi euritsua izan arren hainbeste mendizale bildu ahal izan dutelako.

ALARGUNAK

Denok dakigu emakume alargunen bizimoduaren berri, zenbat egunetako bakardadea, batzutan zenbat premia isil, gehienetan etxe zultako aspertzeak, bestetan kalera, mezatara ez bada, ertetzeko ahalke...

Baina hoik denekin bukatzeko ordua heldu da; ohartu dira Lezon bertan zenbait emakume alargun beren elkartu beharraz eta beren asmoen berri emateko eskatu diate; bai pozik egiten ere!

Donostian bada horrelako elkarre bat baina bertakoztat baizik ez da, toki-prolema dutelako edo. Lezon beste hainbeste egin nahi litzateke; hortarako, aurrenik, emakume alargun guziak bildu nahi lirateke, elkarturik indar gehiago egiten dela-ta, lokal bat berentzat lortu ahal izateko.

Izan ere lokal hau beharrezko dute, han bildurik, jai-egunetako arratsaldeetan batez ere, elkarren berri jakiteko, elkarri laguntzeko, ezagutzeko, denbora pasatzeko, hizketarako, eta zergatik ez, kantak dioen bezala, trukean jokatzeko bada ere.

Ohiturak, onak ez direnean, utzi egin behar dira, eta alargunak etxean geratzeko ohitura utzi eta elkartu egin behar dira.

Lokal hori lortzeko laguntza eskatzen hastekotan herriko Aizuntmentua jorratu beharko litzake, edo lokalik uzteko inor prest balego, mila aldiz hobe.

Nahi duzun arte, ekin eta lortuko duzue.

GAU-IKASTOLA

Bazen zenbait urte gure herrian euskaraz ikasteko kursorik ematen ez zela, baina aurtan ez da hala gertatutako ikastolak berak hartu du bere bizkar eginkizun hau eta propaganda egoki baten bidez, berrogeitabost bat lezoar bildu da, mutiko batzuk eta ikastolako haur batzuen gurasoak kontuan hartu gabe.

Hiru mailatan emango da ikastaroa: ezer ez dakitenena, zerbait jakin baina hizketan moldatzen ez direnena eta hirugarrena hizketan dakitenena, idazten eta irakurtzen ikasteko, alfabetatzeko, alegia.

Maila bakoitzean hamabost bat bildu dira eta orduen eragozpenik gerta ez dadin, beharrezko erreztasun guziak emango dira.

Zazpi irakasle saiaturiko dira horretan eta oraintsu kursillo batean izanak dira ikastaro hau nolaz eman eta beste jakiteko.

Oraindik, agian, beste zenbaitek hasi nahiko du, baina lehen bait lehen izan beharko luke.

Ea, bada, urtetik urtera ikasle kopurua sendoagotzen, eta gure amets hura egia bialkatzen den: «euskara beharrezko egin behar dugu Lezon».

SISTIAGANEKO PELLOK

bazan

FERIAK

Eguraldi politarekin ospatu da Urriko feri eguna Elizondon. Hortar suerte ona izan dugu, aintzineko egunak halako txarrak eta kaxkarak ikusita ondoan ez ginuen uste feri egunean holako giro ederra gertatuko zenik. Iendea ere aunitz batez ere Baztan eta Bidaso aldetik. Mugaz-bertzaldeko iendea igaz baino aunitzez gutiago, hortan nabari baita «marra» horren pasa-bideak zer eragozpenak dakartzkien.

Merkatu plazan azienda aunitz salgai. Baztan eta Iruñe aldeko traktarietako klase oneko behiak erakutsi dituzte. Denetara bai omen ziren berrehun buru eta prezioak 35.000-50.000 peza bakarrak.

Zaldietan, sei-zazpi hilabeteko pottoka onak 20.000 peza bakarrak eta behor ernariak 30.000 peza hoberenak.

Artalde bat bakarra plazan eta ardiaren prezioa 2.000 peza.

Nekazalgo lanetako mota guzietako maxinak ere erakutsi dituzte. Han bazen non hauta.

Nekazarria kexu dago pentsuak garesti daudela, urte txarra negua goizik hasi zaigulakotz eta behi erosteak ere ez duela irabazirik. Halere merkatuak sal-erosketak egin omen ziren, ez naski aunitzik baina bai hortako dine.

Aratsaldean Antxitoneko trinke-tean bertsolariak: XALBADOR, MATIIN MITXELENA eta LAZKAO-TXIKI, ospe haundiko kobleriak ari izanak direla orduterdiko kantaldi xarmanta eginik. Trinkeatea bete bete. Urriko feri egun hau izaten da dudik gabe urtean dugun egunik egokiena bertsolari besta egiteko eta hala ikusi dugu Antxitoneko trinkeatea teilaturaino bete. Lau bertsolarietako erakutsi daukute beren jakitate eta entzuleek bertsoen iturritik goxoki dastatu ere.

Urriko feriak joan dira eta bai hilabetea ere. Aurtengo Urri honetaz ez gara ongi mintzatuko, hau izaten ahal den txarrena gertatu bait-zaiku. Bertze urtetan hilabete honek zuzentzen ditu makur guziak baina aurtengoak ondatu egin ditu. Landako zitua gaizki, banabarrak usteltzen eta artoak ere aski hala. Idatz-lana hau egiten ari naizen bizkitartean ortos ka ari du eta denbora berean kazkabar erantsie eta mendietan elurra. Alderdi ederra banabarrak ontzeko. Azaroko hilabete horrek zuzenduko ote ditu ondamenak? Nekez.

Bizkitartean neguaren usaina nabari da eta lehenagoko xaharrek erraten zutena:

«Goiz negu bi negu» eta holaxe gure bizia aintzinat doa...

M. IZETA

zaldibia

SALOIAK

Bere garaian eman genuen saloietan egiten ari ziren obren berri. Orain bukatua dago eta ederki gelditu da. Hura hobeto jartzerik ez dago. Zinez gainera beste hiru

gela ere konpondu dira. Musika tresna bikainak ere erosi dituzte.

Gehiena harritu gaituen zera hau da; hogeita hamar mila duro kostatu dela obra eta diru hori bilduko bazen ez dutela lo egotarik izan hor jardun diren gazte horiek. Baina hemen atea jo, haruntza deitu, errifa egin, festak antolatuta eta abar, presupuestoari buelta eman diote, neke askoren ondoan bada ere. Ez zerate hamutsak. Zorionak.

TXITULARIAK

Hasteroko honen lerroetatik dei egiten genuen, Zaldibian dantzari eta txistularirik ez zegoelako. Dei hau ondo entzun dute ikusten denez. Hirurogeiren bat haur ba omen dabilta solfeoa ikasten eta txistua ikasten ere bai mordo ederra. Poztu gara gogotik.

Hala ere gure Herri hau bere onera ote datorren ematen du.

ELIZA

Joan daneko ez dakit zenbat denbora hontan hor ari dira edo hor daude geldi elizako obrak. Ez dakit nik zer pasatzen zaion Junta horri. Hala esan digu Juntako batek: Zaldibiko elizaren egoera negargarria da Junta eta Parroko jauna ez dira behin ere ondo konpondu. Junta zerbait egiten hasten bada kargu hartuko dio segituan eta berak ezer egiteko konturik ez. Orain ere obrak zerak egingo ditu hoge mila duroekin, ehun milla duro behar badira.

Obispaduak ere txapela batekin bi buru estali nahi beti. Oraintxe aspertu gara eta mesedez eskatzen dugu, jarri ditzala gauzak bere tokian bestela ez dakit zer esan ere. Kusoak baino okerrago gabiltza eta.

GIRO

MENDIBURU

“JAINKOA JUJE”

— 1 —

Gai trixte hau aipatu gabe, nola utzi? zer gertatu berri den, ez zaitela izi, molde hitsetan baitzen emazte bat bizi, barkamenik ez luke, sekulan merezi senarrari odola, du ixur-arazi!

— 2 —

Amodioz baitzuen bihotza husturik bertze batekin urrun, zen eskapaturik... etxean ziren diru guziak harturik senarraren biziak ez zuen gusturik, ez baita harritzeko, baitzen lotsaturik.

— 3 —

Emazteki arina, lagun tzarren bila senarra utzi eta, kanpoan dabila, lohikeria duzu, gorputzen itzila... gizonari ihesi, nun gairi zabila? kontent zirela orai, senarra da hila?

— 4 —

Jainkoari eskainiz, beraren arima senarrak eskuetan, hartu zuen harma, anartean andrea, nun zinen nork asma? bizi barreatuan, dago zure fama orroitz zaitela lau haurrek zaituztela ama!

— 5 —

Gaixo haurrek nun dute kontsolamendua? pizua da holako, enterramendua! setio beltza baita, nork bere burua nahitarat hiltzea, zer etsimendua... aitararen biziak da, ama zuk kendua.

— 6 —

Zer on erran ditake bihotz gabe batez? barkamenik merezi, duen bai ala ez? senarra zeruan da, Jainkoari galdez bere andrearentzat, maitearen maitez urrikalmendu eske, gaztiguen partez.

— 7 —

Auzi bat egiteko, ez nuke kemenik izanagatik ere, erregen baimenik. Andre horrek izanen duen barkamenik? bego Jainkoa Juje, lehen eta azkenik hemen ez baita juje bat aski zuzenik!

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutxa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi-zuzendaritzasaillean

ZUK AURRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI
PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU

Laguntza ezin obeak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari edonak eskeintzen ditugu

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi
Aretxabaleta
Elorrio
Barakaldo
Ondarroa
Andoain
Plazentzi
Ormaiztegui
Beasain
Gernika

Zumarraga
Elgoibar
Markina
Bergara
Altsasua
Eibar
Tolosa
Pasei San Pedro
Errenderi
Billabona
Gazteiz

Bilbo
Legazpia
Irun
Durango
Amorebieta
Azpeitia
Ernani
Zarauz
Sestao
Ordizia
Antiguo

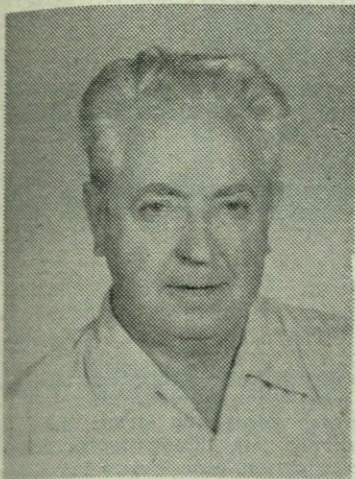
Ermua
Eskoriaza
Izarra
Ondarrabia
Galtzaraborda
Lekeitio
Llodio
Recaldeberri
Agurain
San Andres
Azkoitia

Mungia
Yurre
Bermeo
Lasarte
Enanderlan
Santurce
Zumaya
Donostia
Iruña
Deba
Anzuola

GUREKIN AURRERERATU EZAZU
ZURE ALDE ASKO DEZAKEGU
CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

elgoibar

FLORENTINO ETXEBERRIA
HIL ZAIGU

Herritar eta herrizale bat betirako aldentzen zaigun bakoitzean, Euskal Herriaren zati bat galdu bagenu bezalako kezka eta nahigabea sortu ohi da gure barrenean.

Zerbait honelatsuko esan deza-kegu Florentinoz ere. Bere herri-zaile eta alai izate horretan, beste zenbait euskaltzale kanpo-larrosa baino herrikoia go guen hau. Urteak aurrera baino oraindik gazte eta umoretsu guen Florentino.

Noiz nahi guen bere lagunartea ez-ezik herria alaitzeko bere kitarra eta abestiek. Eta ez zen oraingo kitarista, bere bizi guz-koa baizik. Lagunartea eta herria alaitzen diot, baina bai gazteei antzerkietara eta abar bultzatzen eta laguntzen ere.

Azkenengo P. M. Urruzunoren omenaldian ere han guen mo-xtailei buruzko abestiek herria gotzatzen eta umoretsu gainera. Herriaren bizitza alaiagotzen.

Bizitzaren zekiena zen Florentino. Ondo bizi ere. Baina honek ez du esan nahi, kitarra joaz bakarrik bi- zitzat atera zuenik. Gaur bere lan- tokia, bere semeen gidaritzapean badago ere, ez zen lanik egin ga- bea, baizik lan-egun eta orduetan lana latz egiten zekiena zen gizon hau. Lana sendo egin, ondo eta alai bizi eraman. Hitz batez, bi- zitzari probetxua atera diona.

69 urte bazituen ere, inork ez zuen uste bere alaitasunagatik, ho- rren azkar, betirako aldentu behar zitzagunik. Gizon herrikoia gutxi- tuz doazkigun garaian Florentino- ren hutsuneak, herrietasunaren ar- gia inagotu du. Badakigu, martxa honela dela, baina hala ere herriak pena hartzen du. Ta... guk zer esan.

Etxe-Pe-tarrek

herrera

BARKATUKO AHAL
DIGUZU

Z. A. beronen 602. zenbakian aur- tongo gau-ikastolaz mintzatu gin- tzaizkizuen. Agindu ere, lehenbizi- koiz noiz eta zein lekutan bildu be- harko zen jakin-araziko genuela agindu genizuen. Baina alde bate- tik antolatzaileok zabalkundearen premia ikusten ez zutelako eta bes- tetik, egia esan, behar horretara- ko astirik nahiko izan ez guele- lako-edo, esandakoa ez dugu bete. Barka biezagu, hala baderizkio be- hintzat, betiko irakurle zintzo ho- rrek.

IKASTAROA AURRERA
DOAKIGU

Talde politik osatu omen dira aurtien nahiz eta hasitakoetatik er- diak, hor nonbait, potto egin ba- dute ere. Proba gogorra zombaiten- zat lehengo hilabetekoarena, bai alajaina! Batez ere, euskara ikas- tea jolas edo denbora pasa be- zala hartzen dutenentzat.

Kontuan harturik zedukaten, di- rudenez, hori eratzailen hasi au- rretik (lehengo urtetako esperien- tziak berak ere zerbait erakusten du, nonbait). Hobe bait da, utzi behar duenak haseran uztea eta

ez ikastaroaren erdialdean taldea deseginez.

AMENTZAT

Aurtien ikastolan dabilzan hau- rren amentzat (oraingoz euskaraz ez dakitenentzat bakarrik) ikasta- ro bereizi bat antolatu dute, arra- tsaldeko 4etan hasi eta 5ak arte iraungo duena. Lekua, ITZALA el- karteko lokaletan izango da eta tarte horretarako haur-zaitegia ire- kiko da gainera.

Zenbait amak badute zerbaiten premia, euskara ikastea bera apar- te utzita ere, bada-ta ama euskal- dunik euskara ezer gutti axola zaionik, bestela ez genuke zenbai- ten ahotatik "Aitor ven a aqui" edo "Aitziber te vas a callar?"-en antzeko esaldaririk entzungo. Zerk bultzatzen zaitu gero, haurrak ikas- tolaratzera; moda ziztrin ala be- netako kontzientzia batek?

MENDI-ZALEAK

Duela hilabete bat edo gehiago, behar bada, Mendi-zaleak deituri- ko elkarteko zuzendaritzak bidali- tako informazio-orri bat jaso ge- nuen. Orri osoa erdara hutsean zegoen idatzita; guk ez dakigu jo- kaera hau betiko edo egungoa ote den ala ez; dena den eta betikoa balitz ere, uste dugu badutela ga- raia, guttienez bitan egiten has- teko.

Honetan ere, zoritxarrez, euska- ra (haurren kasuan bezala) ize- nean agertzen zaigu bakar-baka- rriak, modan dagoela-ta apaingarri bezala eta ez komunikabide tres- na delarik erabilia.

Joan den astean ospatutako "se- mana montañera" delakoaren za- balkundea ere erdaraz bakarrik egina izan zen; eta astebetean ze- har eratutako ekintza guztiak, no- la ez!

Egoera trakets eta kaltegarri hauek ezin ditugu salatu gabe utzi, beraz badakizue mendizaleok zai gaituzue urrenborako, ea zuentzat ere euskarak eta euskaldunok er- darak eta erdalunak haina balio duen eta dugun.

OLENTZERO

Lehen BATASUNA elkartea ze- na gaur SALLEKOAK du izena, eta, elkarte honek, zorrak ordain- duz aparte, badirudi zerbait (asko ez bada ere) egiteko asmoa ba duela.

Hasiak dira aurtengo eguberri- rako gazte talde mordo bat astean behin, ostiralero gaueko 8 etan ha- sita hain justu, kantutan presta- tzen. Zuzendaria bera ezagututa eta horrein goiz dabilzalarik, ko- ru bikain bat aterako dela ez du- gu dudarik egiten.

IRUNGO HIRI SARIA
HERRERARA

Kronikatxo hau osatzen ari ga- rela jakin dugu Aurrezki Kutxa Probintzialaren babespean eratzen den Irún Hiriko Ipui Saria Herre- rako Jose Antonio Mujika Kasa- resek irabazi duela "Ez duk balio" izenburuko idazlanaz.

Saria: 30.000 pesetakoa. Ez duk asko baina, tira motel zerbait ba- lio duk, zorianak! Ea, leitzeko au- kera dugun!

ETXETXUKOAK

idiazabal

UDA-AZKENA

Ez dirudi, Urria igaro degunik ere. Urtero garai hoetan eguraldi ederretara ohituak bait geunden, eta, egunak joan eta etorri, dilu- bioa zetorrela zerudiela pasatu za- gu. Ehiztariak berriz, usoen usairik ere hartu gabe. Hamar mila duro ordaindutako parapetoak izan dira- la jakinik, ez zaizkiela uso mer- keak irtengo pensatzen degu. Da- torren urtean suerte hobea izango duten itxaropenean jarraitu behar.

AZKEN AGURRA

Bai, agur egin diogu Urriari eta berarekin batean baita, azken egu-

nean, Pako Imaz eta Iñaki Iparr- girreri ere. Bi lehengusuak ezbe- harrez joan zaizkigu; Pako jaiotze- tik zekarkian gaxotasun bat dala- ta; eta Iñaki... Biak herriko gaz- teak genituen, herritar eta inguru- ko guztiak maite zituztenak. Ondo nabarmendu zan Urriaren azken egunean beren hiletatan. Gure eli- za, haupdia izanik, guziak sartze- rik ez zuten izan.

Har bezate gure bihotzeko sa- min-agurra, Arizkorretako Pako eta Maubiako Iñakiren senditarrak.

AXARI

pasai antxo

KRONIKALARI BAT
BEHAR DUGU

Pasai Antxon bizi ez baldin ba- naiz ere, Antxon jaioa naiz, eta lerro hauek idatzera ausartzen ba- naiz, eskaera bat egin nahi duda- lako da.

Z. ARGIA astero jasotzen duda- nean, Pasai Antxoko berriak ikus- teko itxaropenarekin zabiltzen di- tut orriak; bainan alferrik! Beste zenbait herritik hor bidaltzen di- tutze bere albisteak, Pasaiatik be- rriz, sekulan ez!

Ni herritik kanpo bizi naiz eta pozik ikusiko nituzke neure herri- ko berriak. Euskaraz irakasten da- biltzan irakasleen artean, ez ote litzateke inor animatuko herriko berriak ematera?

Ea norbaitek hartzen duen lan hau eta urrenago baterako Pasaia- ko albisteak irakurtzeko zoria izat- en dugun! Pasai Antxon euskal kronikalari bat behar dugu!!

LANTEGIAK LARRI

Pasaian izan naizen egun haue- tan, zenbait berri jakin izan dut. Ez dakit ondoren aipatuko ditu- dan berri hauek, iturri zuzenetik jasoak ote diren... Dena dela, ira- kurleren batek gai honetaz argitu- ko bagintu, eskertuko genioke.

Alde batetik, Pasai Antxon fin- katua dagoen "Biantxi-Ibarrondo" deritzen lantegia, kinka edo krisis larri batean abiatu omen zaigu. Larritasun ekonomiko hau nola- bait orekatzeko, zenbait langile kanporatuak izan omen dira, in- demnizazioa truke hartuaz. Beti bezala, lantegiak gaizki doazenean, bide errazenera jo ohi dute, ale- gia, zama astunena langileon biz- kar gainera boteaz.

Beste aldetik, Herrera hauzoan kokatua dagoen "Medasa" lantegia ere, larri omen dabil. Ez ekono- miko arazoagatik, Madridera alda- tu nahi dutelako baizik. Lantegi hau ("Zardoya" asenzore taldekoa, igaz saldua eta Madridera eram- na), amerikanoei saldua izan omen da eta dirudienek, Madridera era- man nahi omen dute. Horra Eus- kal Herrian sortutako lantokia, gi- zendu ondoren, gure Herritik alde egiteko arrixku gorrian.

Langileek kolokan ikusten dute beren etorkizuna eta kezkatu omen daude behartuko ote dituzten Ma- drideko bidea hartzen.

Hona bada, bi berri aski garratz. Lehen ere gure ekonomia nahiko atzeratua bazegoen, horrelako ger- taerek ez dizkigute gauzak kon- ponduko. Eta zapaldua... zapaldua- goa.

Antxotar batek

elbar

ARRATEKO AMAREN IRUDI
BERRIA

San Agustingo parrokia berriaz itzezin nuenean, parrokia ontako elizak Ormaetxea (pampo) jaunak egindako San Agustín bat zuela esan nuen. Ta gai au ikutzean, Pau- lino Larrañaga, gure erriko irudigi- le edo eskultore sonatua, Arrateko Amaren irudi bat egiten ari zala ere aipatu nuan.

Bukatu du Larrañaga jaunak iru- dia. Arrateko Ama au ikusi nai due- nak San Agustingo elizan du. Uste det ongi merezi duela Estazino ka- leraingo joatea, orrelako lan eder batez atsegin arteko.

Irudiaren neurriak Arratekoak di- tuenak dira eta egurrean egina da. Pixka bat urbildu ezker, Astelena frontoian dauden kirolari zoraga- rriak egin zituen irudigile edo es- kultorearena dela igartzen da, aie- tan aurkitzen dan eragindar edo potentzia aurkitzen bait da onetan ere.

Arrateko Amaren irudi au elizan ipini zen egunean, berdin bat egi- teko agindu zion andre batek La- rrañaga jaunari.

Vilgarren DANTZARI EGUNA

Vilgarren Dantzari Eguna izan da Irailean Arraten, 300 bat dantzari eta dantzari izandako batuaz egun au ospatzeko. Meza, dantza eta anaitasuneko bazkariaren ondoren, leengo urterarte C. Deportivo-ko leendakari izan zan Pedro Lopez jaunari zilarrezko xafra edo plaka bat eskeini zitzaion Kezka taldea- ren alde egin zuen lan guztiagatik. Oñatiko «Onatz» taldekoei ere bes- te oroiarri bat eman zitzaion. Bi auen ondoren eta taldearen oitu- rari jarraituaz, urte askotan dan- tzari izan direnei insignia bana ipi- ni zitzaion.

ITZALDIAK

Dantzari eguna zetorrela ta, egun batzuk leenago, Club Deportivo-aren aretoan, Argia dantza taldekoe- izenean bertako bost jaunek, Eus- kal Folklorearen Bilaketarako jarrai- tzen dituzten bide edo metodoei buruz itzaldi bat eman zuten.

Itzaldi ontan, Euskal Folklorearen kondaira labur bat egin ondoren, Argia taldeak gaitzorian dauden dantzak biltzeko eta dantza bakoit- zari dagokion jantzi, doinu, abesti eta abar aurkitzeko jarraitzen di- tuzten bideak azaldu ziren, ainbat kide edo klaseko jantzi eta instru- mento erakutsiaz. Guzi au, argazki, diapositiba eta irudiz lagundua, errazago adierazteko esan nala. Az- kenez, izlari eta entzuleen artean elkarrizketa bat gertatu zen.

Beste alde batetik, eta au Esko- la Armeriako aretoan, «Prehistoria Vasca» izendatutako gaiari buruz itzaldi aro bat antolatu zan Enri- que Villaspis jaunak, Zaragoza-ko Uni- versidadean doktor maila irabazia (doctor en Historia) eta Sociedad de Ciencias Naturales Aranzadi-ko gizarte-laguna izlari zala.

Itzaldi biak oso interesgarriak izan ziren. Naiz gai desberdinak izan, bakoitza bere mailan oso eder- ki izan zen eta atsegin garriak bai batean eta bai bestean izan ziren entzuleentzako.

Odile Kruzeta

BOUTIQUE

Gazteen, Boutique

31 agosto, 5

Urrutizkifia: 41 18 75

— DONOSTIA —

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Jenari bidez izaten dira genadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserriar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gafiara esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

IX EUSKAL LIBURU ETA DISKOEN AZOKA

- Euskal liburuaren erakusketarik osotuen
- Bi mila liburu eta hogeitaka argitaretxe
- Tokiz aldatzea eta sari berriak

Hilaren 1tik 3ra arteko hiru egunotan eratua da Durangoko Tabiran IX Euskal Liburu eta Diskoen Azoka, aurreko urtetan bezalaxe Durangoaldeko GEREDIAGA Elkartearen ardurapean burutu eta muntatua.

Durangoko Euskal Liburu eta Disko Azoka hau gerediagarren urteko ekintzarik garrantzitsuenak dugu, eta benetan txalogarri merinaldeko herri guztiak zein trebe eta gogotsu hartu ohi dute parte programaren burutzean, durangoarrak ezezik, Elorrio, Izurtza, Otxandio, Abadiño eta beste hainbat herritako gazteek ere, stand-etan eta bestetan beren premiazko laguntza eskaintzen dutelarik.

Era berean, gerediagarren ekintza hau euskal liburuaren erakusketarik osotuenak dugu, urtez urte gertatzen eta hobetzen. Behar bada, besterik izan behar baluke ere, antolatetaren eragozpen eta oztopoak ez dira gero urte batetik bestera gutitzen edo arintzen, hala ere, Jose Ignazio Alberdiren ekipoak ez dio erraz etsitzen, eta azken hiru urte honetan nola-hala buru-belarri dihardu, Durangoko Euskal Liburu eta Disko Azoka honek etenik izan ez dezan.

Aurten ere, mortalak eta bi jasan behar izan dituzten arren, azken batez aurrera atera dira, aurreko urtetako hildoari beste behin jarraipen emanez.

HASERA-HITZALDIA

Hilaren lehen, Durangoko bertako Udaletxean eratu zen hitzaldi batez, hasera eman zitzaion ofizialki IX Euskal Liburu eta Diskoen Azokari.

Harako hasera-hitzaldia Gregorio Monreal jaun gazteak eman zuen, kondairan zehar Durangoaldeko instituzioak aztertuz eta agertaraziz.

Monreal jaunak adiarazi zuenez, historia aztertzean ikuspegi sozio-politikoak gehien bat kontutan hartzen diren garai honetan, harrigarri dakioke zenbait instituzioak aipatzea, baina aipamen hau derrigorrezko dugu Euskal Herriaren kasuan behinik behin, 1842 urte arte beren osotasunean iraun zuten euskal lege eta instituzioak ezagutu beharra bait dugu, Euskal Herria bera ulertuko badugu.

Ondoren, historian zehar Durangoaldeak eskualde berezi bezala izan duen nortasuna azaldu zuen, Nafarroako erresumarekiko atxikimendua aipatuz lehenik, eta Castillaren nagusitasuna gero. Bai eta, mende mende, lege zaharrak zirela-ta, Bizkaia-ekin berarekin izan zituen harremanak ere.

Durangoko Alkate Jaun eta Bizkaiko "Informacion y Turismo"ko ordezkariaren hitzek osatu zuten Monreal kondairalariaren hitzaldia. Horrez gainera, Gerediagako J. I. Alberdi lehendakariak Marcelino Oreja Agirren gutun bat irakurri zuen, azken politikaldaketegatik ezin etorria adiaraziz, batetik, eta honako liburu azoka honen, eta herri kultura eta adiarazpen ororen alde mintzatuz.

TOKIZ ALDATZEA

Aurreko urtetan, azoka Andra Mari Uribarriko elizaren arkupeetan eratu izan den arren, aurten ordea tokiz aldatu behar izan du, zenbait arrazoik horretara behartuz.

Azoka eros-plazan eratua izan da, eta giroz eta kutsuz arkupeen goxotasun eta jatortasunik ez badu ere, bere abantailak ditu —zabaltasun, argitasun eta erosotasunez— eta, besterik ezean, irtenbide bat izan daiteke ondoko urtetan.

Edozein modutan, leku berri honetan bilduak ziren aurten ere Euskal Herriko hogeitaka argitaretxe, eta, batzaz beste, bi mila liburu omen.

LIBURU BERRIAK

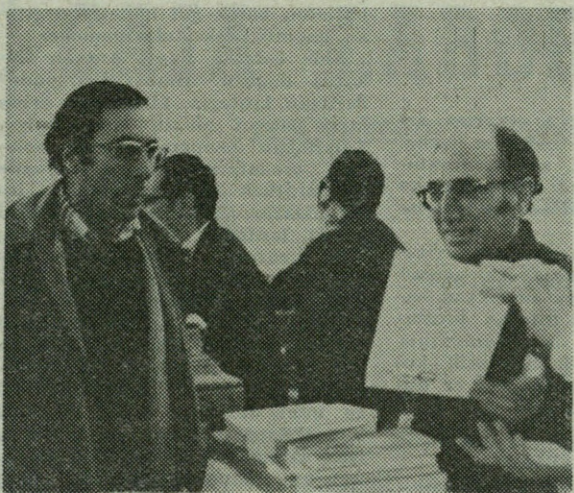
Argitaretxeak zenbait liburu berri moldatu izaten dute Durangoko azoka honetarako, eta aurten ere, ohi denez, ez da liburu berririk falta izan, azkenengo urtetan haina iruditu ez bazaigu ere.

● Han-hemenka, standetan barrena, berritzak ikusi ahal izan ditugun liburuen artean, Donostiako GERO-k azaldu berria du KIMU SAILA barruan Euskal Literatura III deritzan alea. Joshe Erzibengoa eta Patxi Ezkiaga bikote gazteak eskaintzen digun hirugarrena dugu, XIX mendeari atxikia, eta aurreko biak bezalaxe, gaztetxoan mailan idatzia.

Horrez gainera, lehen egunerako izan ez bazen ere, azoka giroan agertarazi ahal izan du GERO-k Xabier Leteren Bigarren poema liburua. Eraz eta moldez ez da esku-liburu bat, eta neurritz ere, GEROren gainontzekoak baino handiago.

● Arantzazuko JAKIN-i bagazozkio, ez du argitaretxe honek aurtengo azokarako liburu berririk atera ahal izan. Hala ere, bukatuxea da iadanik. Sei idazle plazara delakoaren lehen alea. Honako lehen honetan Koldo Mitxelena, Gabriel Aresti eta Larresoro idazleen lanak aztertzen dira ideologia eta pentsakeraren aldetik, eta urtarrelean azalduko den bigarren alean, Gurutz Ansola, Gotzon Garate eta Joxe Azurmendi aztertuko.

● ETOR-ek Aita Onaindiaren Euskal Literatura III liburukotea prestatu ahal izan du azokarako, bai

Julen Lizundia — Xabier Gereño

Abel Muniategi — Joan Mari Torrealday

eta Inigo Agirrenen Eusko Lurra delakoaren bigarren alea ere.

Euskal Literaturaren hirugarren liburu honi bi menderen artean deritza, eta 1895tik 1920ra arteko idazleak biltzen eta aipatzen dira. Eusko Lurra izenekoaren bigarren alea, berriz, hibaiei buruzkoa da.

● AUSPOA LIBURUTEGIAK ez du batere ale berririk atera bere ohizko sorta apalean, baina, bai, ordea, AUSPOA SAIL izeneko sorta berrian, Uztapideren Lengo Egunak Gogoan delakoaren bigarren alea azokan bertan propio aurkeztu bait da.

● Azkenik, Bilboko "La Gran Enciclopedia Vasca" izenekoak Obras Completas de Agustín de Kerdabera delakoaren lehen alea azaldu du, bai eta Euskal Herriaren Alde aldizkariaren sei ere (lehen bostak eta azkena, aurkibidea).

Kardaberazen lanen bilduma bi alek osatuko dute, eta Euskal Herriaren Alde erdarazko aldizkaria, aldiz, hogeita batek (hogeita ale eta aurkibidea). Bata zein bestea, faksimil eran argitara emanak dira.

HAURREN LIBURUAK

Haurren eta haurrentzako liburuek merezi dute aipamen berezi bat, arlo honetan urtez urte gero eta gauza politago eta sakonagorik egiten delarik, gainera.

Behar bada, honetaz aurtengo azokan zehar ikusi ahal izan dugun gauzarik bereziak, IKER taldeak moldatu eta taxutu duen Saioka I deitu ikastol-testua dugu. Saioka I deritzan hau bi alek osatzen dute, batetik, "proiektuak eta gaiak" biltzen ditu, eta azalpenak eta ariketak, besteak. Horrez gainera, bi liburuen metodologiak ahalik eta ondoen jabetzeko, Irakaslearentzako Gidaliburua izeneko hirugarren alea argitaratu eman da.

Eta, testugintzan aipagarri ere Kosmos 3 izeneko ikaslearen esku-liburua (Anaya), bai eta Materia Aztertzen (IKER-Ikastolako Liburutegia) izenburuko bi aleak ere.

Eskola liburuek ezezik, ipuin mordo bat ere azaldu da aurtengo azokan, nola PAMPINA saileko Hansz eta Grete (Etorkizuna), hala Ordizia, Usurbil eta Legazpiko ikastolako haurrek berek egindako ipuinak (Cinsa), zein Azpeitia'tar Juleneren Zuentzat deritzan ipuin sorta.

Bestalde, benetan gauza bitxia Tomas Elortzak diapositiba gisa burutu duen ipuin molda. Funtsean ez dira paper argi batetan egindako biñeta batzuk baizik, haurrek bere modura margo ditzan lehenik, eta margotu eta lauki gisa ebakiz gero, diapositiba bezala hormatan agertarazteko.

Biñeta sorta bakoitzari ipuinaren zera, literatura, ezartzen zaio. Biñetak, bestalde, ez daude ipuinaren ordena berean, eta haurrek beharko ipuina konposatu.

GEREDIAGA SARIAK

Urtero bezala, emanak izan dira aurten ere Gerediaga Sariak, azokan azaltzen diren libururik onenei eskainiak. Mahaiko, Nikolas Alzola, Xabier Kintana eta Hendrike Knörr epaile gisa, eta Karmela Murgoitiko eta Jesus M. Agirre Gerediaga Elkartearen lekuko. Hona erabakiak:

1974 GEREDIAGA SARI BEREZIA, Axular-en Hitzegia delakoari, Aita Villasante Euskaltzainburuak egina eta JAKIN-ek argitara emana.

Horrez gainera, zenbait akzesit emana da. Literatur balioagatik, Uztapideren Lengo Egunak Gogoan (Auspoa SAILa) izenekoari; ikertze balioagatik, Aita Intzartar Damasoren Nafarroa-ko Esaerra zarrak liburuari (Principe de Viana); saiakera balioagatik, Edorta Kortadiren Artegintza, Artista, Gizartea (Gero) izenekoari; haurrentzako ipuinen artean, azkenik, Lurdes Iriondoren Hego haizearen ipuinak (Gero/Kimu) deritzanari.

Erdarazko liburuen artean, berriz, GEREDIAGA SARIA Gregorio Monreal-en Las instituciones públicas del Señorío de Vizcaya liburuari eman zaio, eta akzesit bana, Hablando con los vascos, El Valle de Zuya eta Síntesis Geológica de la Provincia de Alava izeneko.

SARI BERRIAK

Ohizko "Gerediaga" sariez gainera, aurten eratutak ziren KIRIKINO eta ALFABETATZE Sariak, aldizkarietako kazeta lan eta alfabetatzearekiko onenentzat.

KIRIKINO Saria, ZERUKO ARGIA honetan asteroko lankide dugun "Amatino"ri eman zaio, eta akzesit bat Pablo Agirrebategiri. Mahaiko, Xabier Gereño, Jose Luis Lizundia eta Abel Muniategi.

Alfabetatze Saria, aldiz, Jose Antonio Azkorbebeitia abadiñoarrari. Mahaiko, Juan Luis Goikotxea, Serafin Basauri eta Juan Antonio Aroma.

Datorren urteko sari berria ASTARLOA izeneko izango da, saiakera lanei atxikia.

Datorren urtean sari berriak, liburu berriak eta kontu berriak.

LUIS A ARANBERRI